

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти**

**Інноваційні підходи до організації
освітнього процесу в початковій школі
в умовах Нової української школи**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 213 м групи
Морар Лія Олегівна

Керівник:

кандидат педагогічних наук,
доцент **Богданюк А.М.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол № 4 від 04 листопада 2025 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

АНОТАЦІЯ

Морар Л.О. Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в початковій школі в умовах Нової української школи. – Рукопис. Кваліфікаційна робота ОКР «магістр» зі спеціальності 013 «Початкова освіта». Чернівецький нац. ун-т. імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2025. 70 с.

У роботі розглянуто теоретичні засади та практичні аспекти впровадження інноваційних підходів в освітній процес початкової школи в контексті НУШ. Проаналізовано сучасні педагогічні технології, умови їх ефективного застосування та рівень використання у практиці вчителів. У дослідженні розкрито умови впровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу в контексті Нової української школи. Наведено інструментарій, що сприяє підвищенню якості навчання та формуванню компетентностей молодших школярів.

Ключові слова: НУШ, інноваційні підходи, початкова школа, педагогічні технології, освітній процес.

ABSTRACT

Morar L. O. Innovative Approaches to Organizing the Educational Process in Primary School within the New Ukrainian School Framework. – Manuscript. Master's Qualification Paper in specialty 013 "Primary Education". Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2025. 70 p.

The paper explores theoretical foundations and practical aspects of implementing innovative approaches in the primary school educational process under NUS principles. It analyzes modern pedagogical technologies, conditions for their effective application, and the current level of their use by teachers. The study reveals the conditions for implementing innovative approaches to organizing the educational process in the context of the New Ukrainian School. Tools aimed at improving learning quality and developing key competencies of young learners are presented.

Key words: NUS, innovative approaches, primary school, pedagogical technologies, educational process.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Викоритання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Морар Л.О.

(підпис)

Зміст

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	8
1.1. Нова українська школа як інноваційна модель початкової освіти	8
1.2. Суть та класифікація інноваційних підходів до організації освітнього процесу в початкових класах Нової української школи	17
1.3. Характеристика інноваційних підходів до організації освітнього процесу сучасної початкової школи	25
<i>Висновки до розділу 1</i>	<i>45</i>
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	47
2.1. Дослідження стану використання інноваційних підходів в практиці сучасної початкової школи	47
2.2. Умови впровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу в контексті Нової української школи	59
2.3. Практико-орієнтований інструментарій упровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу сучасної початкової школи	65
<i>Висновки до розділу 2</i>	<i>71</i>
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	87

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІКТ – інформаційно-комунікативні технології

МОН – Міністерство освіти і науки України

НАПН – Національна академія педагогічних наук України

НУШ – Нова українська школа

ОП – освітня програма

ПЗ – приватний заклад

РЗМ – розвиток зв'язного мовлення

ТЗН – технічні засоби навчання

STEM/STEAM – Science, Ntchnology, Engineering, Mathematics

ВСТУП

У сучасних умовах освітніх змін в Україні, зокрема в рамках реалізації реформи Нової української школи, необхідність впровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу є надзвичайно актуальною. Зміни в освіті спрямовані на формування нових компетентностей в учнів початкової школи, які відповідають вимогам часу та потребам суспільства.

Особистісно орієнтоване навчання, що ґрунтується на принципах дитиноцентризму, стає основою для створення навчального середовища, яке максимально відповідає інтересам та потребам дітей. Застосування новітніх технологій, інтеграція різних дисциплін і розвиток критичного мислення є ключовими аспектами, необхідними для успішної самореалізації. Тож дослідження інноваційних підходів в організації освітнього процесу в початковій школі в умовах Нової української школи є важливим, оскільки розкриває ефективність впливу нових методів навчання на розвиток учнів.

У рамках реформи Нової української школи реалізується особистісно орієнтована модель навчання, яка ставить за мету максимально врахувати індивідуальні особливості кожної дитини. Методологічними й нормативними основами освітніх реформ в Україні є ключові законодавчі акти, такі як законодавство про освіту, Закон «Про повну загальну середню освіту», Концепція «Нова українська школа» та Державний стандарт початкової освіти. Наразі процес реформування активно реалізується на рівні початкової освіти, яка є першою ланкою загальної середньої освіти.

Основні принципи реформування початкової освіти детально розроблено у працях провідних українських науковців, таких як О. Савченко, Н. Бібік, В. Мартиненко, К. Пономарьова, О. Онопрієнко, Н. Софій, О. Ляшенко та інших.

Академік Національної академії педагогічних наук України О. Ляшенко вказує на необхідність запровадження компетентісно орієнтованих методик та технологій у процесі навчання й оцінювання, що враховуватимуть вікові та пізнавальні можливості дітей, а також їхні інтереси та освітні потреби. О.

Савченко, в свою чергу, наголошує на важливості дитиноцентризму як базового принципу побудови змісту початкової освіти, що вимагає акценту на активності учнів і застосуванні діяльнісного підходу.

У процесі реформування початкової освіти в Україні, зокрема в умовах реалізації Концепції Нової української школи, особлива увага приділяється впровадженню інноваційних підходів до організації освітнього процесу. Ці підходи спрямовані на розвиток життєвої компетентності учнів, формування їхніх творчих здібностей та інтересів, а також на забезпечення індивідуалізації навчання відповідно до потреб і можливостей кожної дитини.

Дослідження, проведені в рамках пілотних проєктів Нової української школи, показали позитивні результати впровадження нових підходів до навчання. Зокрема, спостерігається підвищення зацікавленості учнів у навчанні, зростання довіри батьків до нових методів та підходів, а також покращення професійної практики педагогів. Доведено, що використання сучасних освітніх інструментів сприяє формуванню в учнів навичок аналізу, оцінки та створення нових ідей. Однак, незважаючи на позитивні тенденції, існують виклики, пов'язані з адаптацією педагогів до нових методик, необхідністю оновлення навчально-методичного забезпечення. Тому подальші дослідження й аналіз ефективності інноваційних підходів є важливими для забезпечення освітнього процесу згідно сучасних вимог, що й визначає актуальність обраної теми дослідження: «Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в умовах Нової української школи».

Мета дослідження – розкриття особливостей упровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу в початковій школі в умовах Нової української школи.

Завдання дослідження:

- 1) обґрунтувати теоретичні основи застосування інноваційних підходів до організації освітнього процесу Нової української школи;
- 2) розкрити суть, класифікацію та здійснити характеристику інноваційних підходів до організації освітнього процесу початкової школи;

3) дослідити стан упровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу в умовах Нової української школи;

4) виокремити умови та розробити практико-орієнтований інструментарій упровадження інноваційних підходів в освітній процес сучасної початкової школи.

Об'єкт дослідження – упровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу в умовах Нової української школи.

Предмет дослідження – особливості впровадження інноваційних підходів до освітнього процесу в сучасній початковій школі.

Методи дослідження. Методи дослідження включають аналіз наукових та методичних джерел, порівняльний аналіз освітніх програм, спостереження за освітнім процесом, а також методи педагогічного експерименту. порівняльний аналіз результатів навчання до та після впровадження інновацій.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у розширенні наукового розуміння ефективності інноваційних підходів у початковій освіті та їх впливу на розвиток учнів в умовах сучасної початкової школи.

Практичне значення результатів дослідження – у розробці рекомендацій для педагогів щодо впровадження інноваційних методів навчання для розвитку ключових компетентностей учнів у початковій школі.

Апробація результатів дослідження відбулася під час педагогічної діяльності на етапі впровадження її в освітній процес сучасної початкової школи. Матеріали дослідження були представлені на Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції з міжнародною участю «Науковий простір студента: пошуки і знахідки» Українського державного університету ім. М. Драгоманова (Київ, 25 березня 2025р.) з теми «Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в умовах Нової української школи» (сертифікат № 25.03/2025-253 про підвищення кваліфікації).

Структура дослідження: вступ, два розділи, висновки (всього 70 сторінок основного тексту); список використаних джерел (74 позицій) та додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1. Нова українська школа як інноваційна модель початкової освіти

Модернізація освіти в Україні, в умовах впровадження Нової української школи, ставить нові вимоги до педагогічного процесу в початковій школі. Освітній процес у початкових класах на сьогоднішній день потребує змін, що відповідають актуальним вимогам сучасного суспільства, яке активно розвивається, із змінами в технологіях, соціальних нормах і підходах до навчання.

Сучасна початкова освіта в Україні переживає період глибоких трансформацій, зумовлених реформою «Нова українська школа», яка орієнтована на створення інноваційного освітнього середовища, здатного забезпечити всебічний розвиток дитини. Ця модель ґрунтується на особистісно зорієнтованому, компетентнісному та діяльнісному підходах, що передбачають переосмислення цілей, змісту, форм і методів навчання. Вона спрямована на формування ключових компетентностей, необхідних для життя у XXI столітті, розвиток критичного мислення, творчості, ініціативності, комунікативних умінь та соціальної активності. НУШ виступає прикладом інноваційної моделі освіти, у якій педагогічна діяльність ґрунтується на партнерстві між учителем, учнем і батьками, а навчальний процес стає гнучким, інтегрованим і орієнтованим на практичний досвід дитини.

Основні принципи модернізації початкової освіти розглядаються в працях таких українських вчених, як О. Савченко [54], Н. Бібік [6], В. Мартиненко [41], К. Пономарьова [49], О. Онопрієнко [48], Н. Софій [57], О. Ляшенко [39] та інші.

Як зазначає науковець О. Онопрієнко, головною місією початкової освіти є всебічний розвиток особистості дитини, що досягається через організацію освітнього процесу, який враховує вікові та індивідуальні психофізіологічні характеристики учнів. Такий підхід сприяє формуванню загальнокультурних і

морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, а також життєвих і соціальних навичок, що забезпечують готовність дітей до подальшого навчання. У результаті, дитина, яка пройшла початкову освіту, повинна бути мотивованою до успішного навчання, вміти критично оцінювати отриману інформацію і мати відповідальне ставлення до себе та оточуючих, а також усвідомлювати свою роль громадянина /громадянки України [26, с. 13].

Одним із основних завдань є забезпечення інтеграції знань і підходів до навчання, що орієнтовані на потреби та інтереси учнів. Під впливом цих змін і була створена концепція НУШ, яка покликана значно модернізувати навчальний процес. Проте процес реформування, починаючи з початкової школи, має свої складнощі і вимагає виваженого підходу, оскільки кожна зміна має своє практичне застосування в умовах школи [2, с.28].

Основна мета Нової української школи – це «створення комфортних умов для навчання та розвитку учнів. Водночас особливу увагу варто приділити інноваційним підходам, що сприяють інтеграції навчальних дисциплін, надаючи можливість учням більше взаємодіяти з матеріалом, активно працювати з ним, підвищувати свою пізнавальну активність» [51, с.25].

Відповідно до концепції «Нової української школи», сучасна школа повинна бути в авангарді суспільних змін, а її випускник – це цілісна особистість, яка здатна до критичного мислення, є патріотом з активною життєвою позицією та має морально-етичні принципи. Випускник НУШ також здатен до прийняття відповідальних рішень, поважає права людини, є інноватором, готовим до змін навколишнього світу, розвитку економіки та конкуренції на ринку праці, а також до безперервного навчання [10].

Основна мета освітньої реформи полягає в тому, щоб школа стала місцем, де учні отримують якісні знання, необхідні для їхньої самореалізації та щасливого майбутнього. Освітня реформа передбачає дев'ять ключових компонентів, серед яких важливим є створення сучасного освітнього середовища. Таке середовище повинно бути простором для активної взаємодії учнів, учителів, батьків, де проводяться не лише уроки, але й цікаві зустрічі,

лекції, свята, семінари, а також діють відкриті лабораторії та майстерні в різних галузях науки, мистецтва і технологій [4, с.14].

Одним із таких підходів є діяльнісний метод навчання, який передбачає активну участь учнів у процесі здобуття знань. У рамках цього методу учні стають не пасивними спостерігачами, а активними учасниками, що має важливе значення для формування критичного мислення, творчого підходу до навчання і здатності до самостійної роботи. Вчитель, в свою чергу, має не тільки передавати знання, а й допомагати учням самостійно здобувати їх, що підвищує якість навчального процесу і дозволяє дітям досягти кращих результатів [4, с.57].

Зміни в освітньому процесі в умовах НУШ також передбачають значну роль учителя, як рівноправного партнера учнів. Тепер учитель поважає і підтримує учнів у їхньому прагненні здобувати знання. Інтеграція знань і об'єднання різних предметів дозволяють формувати у дітей більш цілісне уявлення про світ. Це створює можливості для інтегрованого навчання, яке не лише формує базові знання з окремих предметів, але й дає змогу застосовувати ці знання в реальному житті.

Формування такого освітнього середовища має забезпечити гуманізацію освіти, гарантування прав людини та задоволення індивідуальних потреб учасників навчального процесу. Педагоги повинні створювати середовище, яке стимулює творчий розвиток учнів, мотивує їх до навчання, сприяє розвитку критичного мислення, а також формуванню їхніх життєвих компетентностей.

Особливу увагу до створення сприятливого освітнього середовища приділяли видатні педагоги, як вітчизняні (В. Сухомлинський, І. Бех, О. Сухомлинська) так і зарубіжні (М. Монтесорі, Р. Харе, Р. Діллон). Вони трактують освітнє середовище як частину соціального середовища, що безпосередньо впливає на особистість учня в процесах навчання, виховання та розвитку, а також є простором для розвитку особистості [3, с.331].

Видатний педагог В. Сухомлинський підкреслював важливість освітнього середовища для формування особистості, стверджуючи, що виховують не

тільки стосунки між людьми, а й матеріальні та духовні цінності, що створюються в колективі. Педагог вважав, що освітнє середовище повинно бути побудовано на принципах гуманізму, демократизму, народності, історизму та природовідповідності.

Педагоги активно застосовують педагогічні ідеї В. Сухомлинського, організовуючи навчальний процес таким чином, щоб учні могли активно взаємодіяти з навчальним матеріалом, один з одним і з учителем. У класах створюються навчальні осередки, які стають просторами для творчості, дослідницької діяльності та самостійного навчання. Крім того, створення комфортного фізичного середовища, використання мобільних меблів, інтерактивних технологій сприяють розвитку самостійності учнів і формуванню позитивної самооцінки.

Нова українська школа також забезпечує співпрацю з батьками, залучаючи їх до організації освітнього процесу, що дає можливість створити єдину освітню спільноту. Учні, батьки та вчителі стають рівноправними учасниками навчального процесу, що відповідає за результат.

Освітній процес повинен базуватися на застосуванні компетентнісно орієнтованих методик навчання та оцінювання, що враховують вікові, пізнавальні особливості дітей, їх здібності та інтереси. Такий підхід дозволяє створити освітнє середовище, яке максимально відповідає потребам кожної дитини. Основою змісту початкової освіти є реалізація принципів дитиноцентризму та діяльнісного підходу [8, № 87], [4, с.18].

Згідно з Законом України «Про освіту», освітній процес визначається як система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості через формування і застосування її компетентностей [7, с.10].

Водночас, у Законі України «Про повну загальну середню освіту» зазначено, що освітній процес має бути орієнтований на виявлення та розвиток здібностей і обдарувань особистості, досягнення результатів навчання та прогресу в розвитку, включаючи формування і застосування компетентностей, визначених державними стандартами [18, с.1].

Таким чином, у рамках реформи НУШ вводиться особистісно орієнтована модель освіти, що передбачає максимальне врахування прав кожної дитини, її здібностей, а також потреб і інтересів. Отже, мета такої моделі (на думку науковця О. Ляшенко) – це «розширення можливостей кожної дитини для усвідомленого вибору свого життєвого шляху, самостійного планування розвитку та самореалізації в майбутньому. В основі цієї моделі лежить ідеологія дитиноцентризму, яка передбачає персоналізацію освітнього процесу, свободу вибору освітньої траєкторії і врахування цінностей та інтересів дитини для формування її життєвої компетентності» [20, с.39].

Основні принципи Нової української школи, зазначені в Концепції НУШ які впливають на початкову школу, включають[43, с. 14]:

1. Принцип дитиноцентризму є «одним із основних у НУШ», який передбачає, що «процес навчання має бути орієнтований на потреби, інтереси та здібності кожної дитини. Він забезпечує розвиток індивідуальних освітніх траєкторій учнів, враховує їх вікові та психофізіологічні особливості, сприяє розвитку їхніх творчих здібностей та соціальних навичок. У початковій школі це означає, що педагогічний процес максимально адаптований до індивідуальних потреб дітей, що дозволяє забезпечити їхній комфортний розвиток і навчання».

2. В НУШ акцент, на думку М. Бібік [Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. с.14], робиться на «формуванні компетентностей учнів, які є важливими не лише для успішного засвоєння знань, а й для їхнього застосування в реальному житті». А це значить, що «в початковій школі учні навчаються не тільки знанням, але й умінням та навичкам, які допоможуть їм самореалізуватися, адаптуватися до змін та бути активними громадянами. Уроки та завдання побудовані так, щоб сприяти розвитку критичного мислення, творчості, комунікаційних та соціальних навичок».

3. Індивідуалізація навчання. Нова українська школа передбачає, що кожна дитина має право на індивідуальний підхід до навчання. Це включає адаптацію навчальних програм до темпу розвитку, рівня підготовки та інтересів

кожного учня. Вчителі повинні враховувати різноманітність стилів навчання (візуальний, аудіальний, кінестетичний) і створювати умови для самовираження учнів, що дозволяє кожному з них проявити свої сильні сторони.

4. Розвиток критичного мислення і творчості. Одним із важливих аспектів НУШ є розвиток у дітей критичного мислення та творчих здібностей. Під час навчання учні повинні не лише запам'ятовувати інформацію, але й вміти аналізувати, оцінювати та використовувати її в реальних ситуаціях. У початковій школі застосовуються методики, що сприяють розвитку мислення, аналітичних навичок та здатності до інновацій.

5. Співпраця вчителя, учня та батьків. В рамках Нової української школи важливим є побудова партнерських відносин між вчителем, учнем та батьками. Це сприяє створенню єдиного освітнього простору, в якому всі учасники освітнього процесу активно взаємодіють і працюють на результат. Важливо, щоб батьки активно залучалися до процесу навчання, підтримували своїх дітей і брали участь у розробці навчальних стратегій.

6. Творче навчання та інтеграція предметів. У рамках НУШ особлива увага приділяється інтеграції навчальних предметів, що дозволяє дітям бачити зв'язок між різними сферами знань. Використовуються методи проектного навчання, рольових ігор, інтерактивних методів, які сприяють більш глибокому та осмисленому розумінню матеріалу» [54, с.4].

Вище зазначені принципи якісно впливають на організацію навчання в початковій школі, де педагогічний процес орієнтований на розвиток особистості учня, підтримку його інтересів і потреб, створення умов для самостійності та активної участі в навчальному процесі.

Важливим аспектом організації освітнього процесу в НУШ є формування в учнів системи загальнолюдських цінностей. Концепція реформування середньої школи передбачає інтеграцію понять «освіта», «освітній процес» в єдине ціле, яке охоплює навчання, виховання та розвиток. В основі цієї системи лежать морально-етичні та соціально-політичні цінності, такі як гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших, а

також соціально-політичні цінності: свобода, демократія, культурне різноманіття, патріотизм, шанобливе ставлення до навколишнього середовища та повага до закону [Концепція, с.159].

Згідно з працею «Порадник для вчителя НУШ», академіка Н. Бібік, виховання у школярів відповідальності за благополуччя країни і за себе повинно бути «центральною елементом загальної парадигми освіти» [4, с.11].

Зауважимо, що за НУШ оновлена структура освітнього процесу в початковій школі передбачає поділ на два цикли навчання: адаптаційно-ігровий (для 1–2 класів) і основний (для 3–4 класів).

Погоджуємося з думкою науковцями О. Савчеко, Н. Бібік та ін., що дана організація навчання урахує вікові особливості молодших школярів, специфіку їх психофізіологічного розвитку, їх запити, потреби, інтереси, а також сприяє усуненню розбіжностей у досягненнях дітей, які можуть виникати в силу різного рівня готовності учасників навчального процесу.

«Перший цикл має на меті допомогти дітям адаптуватися до шкільного життя і нової навчальної атмосфери, застосовуючи діяльнісно-ігровий підхід. Це передбачає інтеграцію навчального матеріалу, обмеження домашніх завдань та реалізацію авторських навчальних програм, що дозволяють вчителям надавати більше свободи у виборі методів навчання в межах Державного стандарту початкової освіти. Важливим є також застосування формульовального оцінювання для підтримки мотивації учнів і сприяння їхньому самовдосконаленню» [25, с.211].

Другий цикл зосереджується на розвитку відповідальності та самостійності учнів і готує їх до успішного продовження навчання на наступних етапах освіти. Тут також використовуються інтегровані підходи до навчання з урахуванням діяльнісного підходу, що сприяє глибшому засвоєнню знань та розвитку критичного мислення.

У процесі організації освітнього процесу виділяються кілька суттєвих ознак, які сприяють успішному впровадженню сучасних педагогічних практик. Одним з основних аспектів є використання методів, що навчають учнів

здійснювати самостійний вибір, поєднувати вивчене з реальним життям, при цьому враховуючи індивідуальність кожного учня. Крім того, важливою є інтеграція предметного навчання та впровадження бального оцінювання результатів навчання для окремих предметів, що дає можливість більш об'єктивно оцінювати прогрес учнів [24].

Великого значення в контексті реформи Нової української школи набуває організація освітнього середовища, яке має бути творчим, різноманітним і таким, що сприяє розвитку пізнавального інтересу учнів. Це також передбачає формування потреби в знаннях і мотивацію до навчання [29, с.4]. Зміни в організації освітнього простору пов'язані з тим, що в навчальному процесі збільшилася частка групової, проектної та дослідницької діяльності, що вимагає урізноманітнення варіантів організації простору [42, с.210]

Згідно з «Методичними рекомендаціями організації освітнього простору Нової української школи», визначеними наказом МОН № 283 від 23.03.2018 р., зміни в освітньому середовищі повинні «підтримувати вільний розвиток творчої особистості дитини. Це включає створення спеціалізованих навчальних центрів (осередків), які відповідають освітнім потребам і інтересам дітей, таких як осередки для навчально-пізнавальної діяльності, зміни тематичних осередків, осередки для гри, художньої творчості, куточки живої природи, відпочинку, а також дитячі бібліотеки і осередки вчителя» [14, с. 6-7].

У рамках впровадження концепції Нової української школи важливу роль у створенні ефективного освітнього простору відіграє організація спеціалізованих освітніх осередків в класах. Це включає осередки для навчально-пізнавальної діяльності, художньо-творчої діяльності, ігрової діяльності та змінні тематичні осередки, які дають можливість учням активно залучатися до навчального процесу і розвивати різні аспекти свого потенціалу. У 2020 році, через об'єктивні обставини, це питання не розглядалося в межах дослідження.

Таким чином, основні підходи до організації освітнього процесу в початковій школі за концепцією НУШ зосереджуються на ключовій ролі

особистісно орієнтованої моделі навчання, де важливим є дитиноцентризм. Це означає, що освітній процес повинен бути персоналізованим, з урахуванням інтересів і цінностей кожної дитини, що дає їй змогу обирати свій шлях у навчанні та розвивати життєві компетентності.

Важливим аспектом є формування в учнів системи загальнолюдських цінностей, таких як гідність, чесність, справедливість, а також соціально-політичних цінностей, таких як повага до рідної мови, демократії, культурного різноманіття і патріотизму. Створення ефективного освітнього середовища є важливою складовою цього процесу, і воно повинно підтримувати принципи особистісно орієнтованого навчання, враховуючи підвищену частку групової, проєктної та дослідницької діяльності.

Однією з основних умов розвитку якісної освіти є оновлення змісту, форм, методів, засобів та принципів організації освітнього процесу на основі дитиноцентризму. Для ефективної реалізації цих вимог важливо застосовувати індивідуальний підхід до кожної дитини, враховувати її особливості, інтереси та потреби, робити навчання легким, захоплюючим і пізнавальним, а також впроваджувати принцип дитиноцентризму та особистісно орієнтоване навчання.

Поняття дитиноцентризму в педагогіці не є новим і набуло значення з появою педоцентризму - нового педагогічного напрямку (від грец. «país» - дитина і лат. «centrum» - центр), який визначає організацію та методи навчання відповідно до природних інтересів і потреб дітей [14, с. 27].

Цей напрямок зосереджував увагу на фізіологічному, психічному та соціальному розвитку дитини, на важливості гігієни для збереження здоров'я, можливостях дитини у процесі соціалізації, а також на колективній і профілактичній роботі в школі. Отже, дитиноцентризм полягає в забезпеченні процесу виховання та навчання кожної дитини через розвиток її природних здібностей.

Згідно з українським педагогічним словником, дитиноцентризм – це «системоутворювальна ідея сучасної освіти, яка передбачає створення оптимальних умов для розвитку і самоактуалізації кожного учня» [36, с. 72].

Сучасна освітня парадигма аксіологічно ґрунтується на філософії дитиноцентризму, яка ставить особистість з її внутрішнім світом, потребами та прагненнями в центр педагогічної взаємодії, вважаючи людину найвищою цінністю [6, с. 33].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що концепція Нової української школи є важливим кроком у модернізації освітнього процесу початкової ланки, адже саме вона закладає фундамент для формування компетентної, творчої, соціально активної особистості. Її впровадження спрямоване на перехід від знаннєвої до компетентнісної освіти, що поєднує розвиток знань, умінь, цінностей і життєвих навичок. Основою діяльності сучасного вчителя є дитиноцентризм, партнерська взаємодія та створення безпечного й мотиваційного освітнього середовища. У межах НУШ освітній процес орієнтований на формування ключових компетентностей, розвиток критичного мислення, комунікативних і соціальних умінь, творчого потенціалу кожного учня. Така модель початкової освіти не лише забезпечує ефективне навчання, а й сприяє становленню гармонійної особистості, здатної до самореалізації, відповідального громадянства та безперервного навчання протягом життя.

1.2. Суть та класифікація інноваційних підходів до організації освітнього процесу в початкових класах Нової української школи

В умовах освітньої реформи однією з ключових інноваційних ідей, покладених в основу Нової української школи, є принцип дитиноцентризму. Він визначає переорієнтацію освітнього процесу з домінування вчителя на потреби, інтереси та можливості дитини, створюючи умови для її всебічного розвитку й самореалізації. Такий підхід змінює зміст і форми навчання, спрямовуючи їх на розвиток ключових компетентностей, критичного мислення, творчості та соціальної активності учнів. У центрі педагогічної взаємодії тепер перебуває дитина як особистість із власним темпом розвитку, емоційними потребами та правом на індивідуальну освітню траєкторію.

Поняття «інновація» походить від латинського слова, яке в перекладі означає нововведення, зміну, оновлення чи створення чогось якісно нового. У сучасній науці інновацію розглядають з двох основних точок зору: як процес і як результат. З одного боку, інновація сприймається як процес, що включає в себе впровадження нових ідей, методів або підходів у різних сферах діяльності. З іншого боку, інновація може бути розглянута як продукт або результат цього процесу - тобто нове, вдосконалене чи покращене рішення, яке має практичне застосування та відповідає сучасним вимогам.

У словнику О. Шапран «Інноваційна освіта – сума систематизованих знань, умінь та навичок, поглядів та переконань, які отримані в процесі інноваційного навчання в закладі освіти або шляхом самоосвіти та постійного творчого самовдосконалення. Інноваційною називають таку освіту, яка заснована на нових знаннях та інноваційній динаміці, веде до зміни парадигми, утвердження нової педагогіки, нових освітніх процесів, нових технологій. І. о. в ширшому контексті розглядається як спосіб формування й розвитку інноваційної здатності нації, система ідей для збереження й розвитку творчого потенціалу людини.» [68, с.127]

Поняття «інновація» в педагогіці охоплює різні аспекти, які описують впровадження нових підходів, методів і технологій у навчальний процес. Інновація може бути розглянута як форма організації діяльності, що спрямована на створення, тестування та поширення нових педагогічних ідей та практик. Це включає структуру, в межах якої реалізуються зміни в освітньому процесі, що дозволяють адаптувати його до нових вимог і викликів сучасності.

Інновація також є сукупністю нових видів професійної діяльності педагогів, які націлені на вирішення актуальних завдань навчання та виховання з урахуванням потреб особистісно орієнтованого підходу. Цей підхід передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх інтересів та здібностей, що в свою чергу сприяє покращенню якості навчання.

Інноваційні зміни можуть бути проявом значних змін в освітній практиці, які включають в себе нові методи, форми і засоби навчання, що сприяють більш

ефективному засвоєнню матеріалу учнями. Вони можуть включати в себе як нові навчальні технології, так і вдосконалені підходи до організації навчального процесу. Інновація також може бути складним процесом створення і впровадження нових практичних засобів, що включають розробку нових технологій та навчальних матеріалів, які роблять навчальний процес більш сучасним і ефективним.

Інноваційні процеси поєднують нові підходи та інструменти, що забезпечують якісне вдосконалення освітньої системи в цілому. Це включає в себе інтеграцію нових технологій, методик і практик у навчальний процес, що сприяє досягненню більш високих результатів у навчанні учнів. Таким чином, інновація в педагогіці є важливим компонентом розвитку освіти, що дозволяє ефективною та результативною [31, с.5].

Інновації в освіті - це процес запровадження нових методів, форм і підходів до навчання, які відповідають актуальним вимогам часу. У початковій освіті інновації спрямовані на оновлення традиційних методів навчання та вдосконалення навчальних матеріалів з урахуванням сучасних технологій і наукових досягнень. Зокрема, впровадження нових педагогічних технологій, таких як інформаційно-комунікаційні технології, стає важливим аспектом освітнього процесу, оскільки дозволяє зробити навчання більш доступним, динамічним та цікавим для дітей. Сучасні інструменти, як відеоконференції, інтерактивні платформи та онлайн-заняття, дають змогу забезпечити інтерактивність навчання, забезпечуючи доступ до освіти навіть в умовах дистанційного навчання.

Особливо важливими є інновації, спрямовані на розвиток критичного мислення та творчих здібностей учнів. Використання інтерактивних відео, доповненої реальності та мобільних додатків створює можливість для дітей не тільки отримувати знання, але й активно взаємодіяти з навчальним контентом. Це підвищує їхню мотивацію до навчання, дозволяючи кожному учню брати участь у процесі вивчення матеріалу в зручному для нього форматі. Інтеграція таких технологій забезпечує не тільки ефективне засвоєння знань, але й формує

навички, необхідні для самостійного навчання і розвитку в майбутньому [44, с.47].

Серед основних педагогічних інновацій, які впроваджуються для модернізації освітнього процесу, особливе місце займають нові методи навчання, форми організації навчальної діяльності та новітні технології, що сприяють більш ефективному і доступному навчанню. Використання інтерактивних методів, мультимедійних засобів, а також телекомунікаційних технологій, таких як відеоконференції, імітаційні технології, комп'ютерне моделювання та віртуальна реальність дозволяє значно покращити процес навчання. Ці технології створюють умови для глибшого засвоєння знань, активно залучаючи учнів до навчальної діяльності.

У сучасних умовах дистанційного навчання важливо наблизити цей процес до традиційного, і для цього педагоги активно використовують різноманітні дистанційні платформи та застосунки. Такі інструменти, як Zoom, Google Meet, Skype, Microsoft Teams, Classtime та Cisco Webex Meetings, дозволяють організувати ефективне навчання, де б учні не знаходилися. Крім того, онлайн-курси на платформах Prometheus, VUMonline, Khan Academy, а також навчальні матеріали на YouTube-каналах та онлайн-студії EdEra надають доступ до різноманітних знань, що сприяє розвитку самостійного навчання та підвищенню інтелектуального потенціалу учнів. Ці інновації забезпечують вдосконалення не лише навчального процесу, а й формування нових взаємовідносин між учнями та викладачами, заснованих на повазі до прав кожної людини.

Освітні інновації активно інтегруються в навчальний процес, що дозволяє зробити його більш ефективним та доступним. Використання сучасних технологій значно змінює способи організації навчання, даючи нові можливості для викладачів і учнів. Ось кілька інструментів, які стали важливими елементами інноваційного освітнього середовища:

Для зустрічей та тренінгів у прямому ефірі - платформи як Zoom та Microsoft Teams дозволяють проводити онлайн-уроки, лекції та тренінги, забезпечуючи взаємодію між викладачем і учнями в реальному часі.

Для обміну повідомленнями у групах - додатки Telegram та Viber дають змогу організовувати групові чати для обміну навчальними матеріалами, запитаннями та відповідями, що допомагає створити інтерактивну атмосферу.

Для спільної роботи під час онлайн-зустрічей: онлайн-дошки Miro, Mural, Google Jamboard дозволяють учасникам спільно працювати над завданнями, створюючи візуальні матеріали і графіки в режимі реального часу.

Для опитувань та тестувань: платформи Kahoot та Mentimeter використовуються для створення інтерактивних тестів і опитувань, що дозволяє перевірити рівень засвоєння матеріалу учнями і зробити процес навчання більш залученим.

В умовах пандемії та інших викликів, інформаційно-цифрові технології стали незамінним інструментом, що включає форуми, чати, відеоконференції та інші засоби комунікації між викладачами та здобувачами освіти. Завдяки таким інструментам можна не лише проводити заняття на відстані, а й забезпечити зворотний зв'язок, що є важливим для успішного засвоєння матеріалу.

Впровадження інновацій дозволяє адаптувати освітні процеси до сучасних вимог, заповнюючи прогалини традиційної освіти, що часто не відповідає швидко змінюваним потребам суспільства.

Сучасні реалії вимагають від освітніх закладів швидкої адаптації до нових умов навчання, особливо коли не всі установи мають змогу організувати очне навчання. Крім того, для забезпечення ефективності навчання, важливо постійно оновлювати матеріально-технічну базу та методичне забезпечення.

Одним із популярних і ефективних інструментів для обміну інформацією є електронна пошта, яка широко використовується для передачі освітньої інформації не лише між викладачами та студентами, а й для комунікації між самими здобувачами освіти. Вона дозволяє передавати повідомлення у вигляді тексту, графіки, аудіо та відео. Крім того, використання електронних освітніх

журналів та платформ для підтримки навчального процесу дозволяє зберігати і організовувати важливі дані, що сприяє більш зручному та ефективному навчальному процесу. Важливим компонентом сучасної освіти є STEM-освіта, яка готує учнів до майбутніх викликів на ринку праці в галузях науки, технології, інженерії та математики. Ця модель освіти забезпечує глибоку інтеграцію різних наук і сприяє розвитку критичних і творчих здібностей, необхідних для вирішення складних задач сучасного світу.

Кардинальні реформи, що активно здійснюються в освітній системі України з 2018 року, спрямовані на трансформацію шкільної освіти з акцентом на соціальну рівність, економічний розвиток і конкурентоспроможність держави. Перехід від традиційної освіти, орієнтованої на теоретичні знання, до освіти, яка формує компетентності, необхідні для успішної самореалізації, є однією з основних цілей реформи. Також важливим аспектом є розвиток цінностей, що допомагають людині обрати професію, знайти своє покликання, реалізувати творчий потенціал і стати гідним громадянином. Саме це лежить в основі реформування загальної середньої освіти. Нова українська школа ставить перед собою важливу соціальну місію: бути провідником педагогічних, соціальних і соціокультурних інновацій, а також підтримувати високі моральні та соціальні традиції [Закон України про Освіту].

Сучасна початкова освіта в Україні ґрунтується на постійному оновленні змісту, методів і форм організації освітнього процесу, що зумовлено потребами суспільства та вимогами Концепції Нової української школи. Інноваційна діяльність у школі НУШ – це цілеспрямований процес упровадження нових педагогічних ідей, технологій, методик і форм навчання, які сприяють розвитку творчого потенціалу учнів і педагогів, підвищенню ефективності навчально-виховної роботи та створенню комфортного, безпечного освітнього середовища. Її мета – формування особистості, здатної до критичного мислення, саморозвитку, комунікації, відповідального прийняття рішень і безперервного навчання впродовж життя.

У межах Нової української школи інновації реалізуються у різних напрямках: підтримка обдарованих учнів, розвиток STEM – освіти, упровадження робототехніки, інтегрованого та проєктного навчання, створення інклюзивного середовища, цифровізація освіти, професійне зростання педагогів і налагодження партнерства між школою, родиною та громадою. Нижче подано основні напрями інноваційного розвитку, що узагальнюють сучасний досвід українських закладів освіти.

Інноваційна діяльність у школі Нової української школи охоплює широкий спектр напрямів, спрямованих на формування компетентного, творчого та відповідального учня. Одним із ключових аспектів є підтримка обдарованості та розвиток індивідуальних освітніх траєкторій. Варіативна складова навчального плану дає змогу школам упроваджувати курси за вибором, розширювати зміст освіти через інтегровані дисципліни, вивчення другої іноземної мови, фінансову чи медіаграмотність. Такий підхід забезпечує індивідуалізацію навчання, урахування інтересів, здібностей і темпу розвитку кожної дитини, що відповідає ідеології дитиноцентризму.

Важливим напрямом інновацій є розвиток STEM- і STEAM-освіти, яка поєднує природничі науки, технології, інженерію, математику та мистецтво. У школах створюються STEM-лабораторії, впроваджується робототехніка, цифрові вимірjuвальні комплекси, що стимулюють дослідницьку та проєктну діяльність учнів. Такий підхід формує у школярів уміння мислити критично, працювати в команді, знаходити практичне застосування знанням і розвиває їхню креативність.

Суттєвим елементом освітнього оновлення є цифровізація навчання. Сучасні заклади освіти активно застосовують інформаційно-комунікаційні технології, використовують інтерактивні платформи, онлайн-курси, хмарні сервіси, що забезпечує гнучкість і доступність навчання. Застосовуються інноваційні форми – змішане, дистанційне, ігрове, проєктне навчання, а також формувальне оцінювання, яке ґрунтується на постійному зворотному зв'язку та індивідуальному прогресі учня.

Інтегроване навчання у школі НУШ спрямоване на подолання меж між предметами, об'єднання знань із різних галузей у єдину систему. Такий підхід дає змогу учням бачити міжпредметні зв'язки, формує цілісне сприйняття світу й навички практичного застосування знань. Проєктно-дослідницька діяльність, групова робота, створення навчальних майстерень і творчих лабораторій сприяють розвитку автономності, відповідальності та комунікативних умінь школярів.

Не менш важливим аспектом є професійний розвиток учителя – ключової фігури освітнього процесу. Педагоги беруть участь у вебінарах, марафонах, тренінгах, хакатонах, працюють у творчих групах, удосконалюють цифрову компетентність і методичну майстерність. У школах проводяться майстер-класи, методичні естафети, педагогічні вернісажі, які сприяють обміну досвідом і впровадженню нових педагогічних технологій.

Інноваційні процеси неможливі без розвитку інклюзивної освіти, яка передбачає створення комфортного, безпечного середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Командний супровід – учитель, асистент, логопед, психолог, соціальний педагог – забезпечує індивідуальні освітні програми розвитку, що відповідають потребам кожного учня.

Важливою складовою інновацій є партнерство школи, родини та громади. Таке співробітництво сприяє формуванню єдиного виховного простору, розвитку відповідальності, громадянських і соціальних компетентностей. Спільні сімейні заходи, фестивалі, проєкти з місцевими громадами, участь батьків у шкільному житті створюють атмосферу довіри й співпраці.

Значну роль у розвитку компетентностей відіграє позаурочна діяльність. У школах діють наукові, мистецькі, спортивні, технічні гуртки, медіацентри, які сприяють формуванню лідерських якостей і навичок командної роботи. Одночасно оновлюється освітній простір: створюються сучасні класи, мейкерспейси, навчальні осередки з мобільними меблями, мультимедійним обладнанням, що дозволяє гнучко організовувати навчання.

Отже, інноваційна діяльність у школі Нової української школи – це комплексна система, що охоплює оновлення змісту, форм і технологій навчання, розвиток педагогічної майстерності, створення безпечного середовища та партнерських відносин між усіма учасниками освітнього процесу. Її головна мета – формування покоління учнів, здатних не лише засвоювати знання, а й творчо їх застосовувати, мислити критично, бути відкритими до змін і готовими до життя в сучасному світі.

1.3. Характеристика інноваційних підходів до організації освітнього процесу сучасної початкової школи

Сучасна початкова школа функціонує в умовах глибинної трансформації освітньої системи України, зумовленої вимогами Концепції Нової української школи. У центрі оновленої моделі освіти перебуває дитина з її потребами, інтересами, віковими особливостями та індивідуальним темпом розвитку. У зв'язку з цим виникає потреба переосмислити традиційну організацію навчання та запроваджувати інноваційні підходи, які забезпечують активність, самостійність, творчість молодших школярів, а також сприяють формуванню ключових компетентностей.

Інноваційні підходи до організації освітнього процесу — це сукупність сучасних педагогічних стратегій, технологій та методичних рішень, що сприяють розвитку особистості учня та оптимізації освітнього середовища. Вони ґрунтуються на інтерактивності, діяльнісній основі навчання, інтеграції змісту, використанні цифрових інструментів та створенні сприятливого психологічного клімату. Розглянемо найбільш значущі з них у контексті реалізації положень НУШ.

1.3.1. Особливості ігрового підходу та гейміфікації

Сучасний урок - це поєднання традиційних педагогічних методів і новітніх інформаційних технологій, таких як використання теле- та радіомовлення, періодики, архівних матеріалів і ресурсів Інтернету. Такий підхід дозволяє інтегрувати різноманітні джерела інформації для забезпечення

навчання на різних рівнях складності, що відповідає вимогам Державного стандарту початкової загальної середньої освіти.

Гейміфікація в контексті НУШ - це інтеграція ігрових механік у навчальний процес для стимулювання певної поведінки, що, в свою чергу, робить навчання більш захоплюючим і ефективним. Застосування ігрових підходів, характерних для комп'ютерних ігор, дозволяє педагогам оптимізувати навчальний процес і підвищити мотивацію учнів. У широкому розумінні, гейміфікація включає не лише ігри, а й використання технік та практик, притаманних ігровій діяльності, з освітньою метою [71, с.1266].

Гейміфікація має такі важливі дидактичні принципи: миттєвий зворотний зв'язок, використання мультимедійно-динамічної форми подачі матеріалу, поступове ускладнення ігрових завдань та матеріалу, що сприяє розвитку навичок, можливість вибору індивідуальних траєкторій навчання, учні можуть самостійно визначати складність навчального матеріалу, залучення емоцій, що сприяє закріпленню отриманих знань.

Однією з особливостей гейміфікації є використання ігрових механік, таких як віртуальні нагороди, статуси, безпрограшні механізми, а також соціальна взаємодія, характерна для ігор. Це дозволяє створити систему, в якій учень активно взаємодіє з матеріалом, отримує миттєвий зворотний зв'язок і продовжує вдосконалювати свої навички.

Серед найбільш відомих інструментів гейміфікації можна виділити такі:

- Socrative – інтерактивний інструмент для створення квізів, опитувань і завдань, що дозволяє миттєво перевіряти розуміння матеріалу учнями.
- Kahoot! – популярна платформа для створення ігор і квізів, яка використовує елементи конкуренції для перевірки знань учнів.
- FlipQuiz – онлайн-ресурс для створення ігрових запитань у форматі «питання-відповідь», що дозволяє ефективно перевіряти знання.
- Duolingo – додаток для вивчення мов, який використовує гейміфікаційні методи для заохочення користувачів до вивчення нових слів і граматики.

- Ribbon Hero – додаток для Microsoft Office, який дозволяє гейміфікувати навчання використання різних функцій офісних програм.
- ClassDojo – інструмент для управління класом, що дозволяє вчителям стежити за поведінкою учнів через систему балів і нагород.
- Goalbook – платформа для індивідуалізованого навчання і планування уроків, орієнтована на потреби учнів [429, с.4].

Вище вказані інструменти є різноманітними за своїми можливостями, але всі вони спрямовані на створення цікавих і ефективних методів навчання, що сприяють більш активному залученню учнів до процесу освіти.

Основні принципи гейміфікації, згідно з О. Ткаченко, включають очікування винагороди, зворотний зв'язок, змагання та взаємодію з іншими учасниками, отримання нових ресурсів. Наприклад, сайт Fitocrasy пропонує користувачам обрати свою мету для підтримки фізичної форми, яка враховує рівень фізичних здібностей і навантаження, надаючи можливість вдосконалюватися через отримання балів та заохочення від системи.

Важливим елементом гейміфікації є динаміка гри, яка визначає розвиток подій і взаємодію між учасниками. Прогрес гравця, взаємодія між користувачами та емоції, які вони переживають під час гри, формують цікаве і захоплююче навчальне середовище.

Згідно з О. Савченко, дидактична гра має два важливі аспекти: гра і навчання. Дидактичні ігри можуть бути «інструментальними» і використовуються як засіб для навчання, з деякою гнучкістю у виконанні правил, що дозволяє учасникам проявляти рольову поведінку [29, с.4].

Електронні освітні ігрові ресурси апробовані в рамках всеукраїнського педагогічного експерименту «Розумники», який проводився протягом 2014-2017 рр. (Наказ МОН України No564 від 08.05.2014 р.) Однак серед недоліків цього проєкту слід зазначити, що безкоштовний доступ до контенту надається лише на період 30 днів, а для подальшого використання необхідно оплатити певну суму.

Гейміфікація також враховує потреби та бажання учасників, роблячи їх частиною спільноти. Це дозволяє зберігати інтерес до навчального процесу, активізувати взаємодію та заохочувати до творчості й наполегливості.

Гейміфікація може бути застосована для розвитку вмінь учнів, таких як вираження своїх думок або створення зв'язного висловлювання. Одним з таких способів є створення інтерактивної карти, де діти можуть обирати свій шлях через різні країни або місця, виконуючи завдання або відповідаючи на запитання в процесі подорожі. Це дозволяє ефективно поєднати навчання і гру, створюючи захопливе середовище для розвитку учнів.

Гейміфікація навчального процесу є однією з провідних інноваційних технологій, яка забезпечує підвищення пізнавальної активності учнів, розвиток уваги, мислення та внутрішньої мотивації до навчання. Її суть полягає у використанні ігрових механік, елементів змагання та системи заохочень у межах навчальної діяльності. Гейміфікація не зводиться до гри як самоцілі, а виконує функцію засобу стимулювання пізнавальної діяльності, що сприяє переходу дитини від репродуктивного засвоєння знань до творчої самореалізації.

У контексті початкової школи гейміфікація реалізується через систему навчальних ігор, інтерактивних змагань, вікторин та квестів, які відповідають змісту освітніх програм. Для першого класу доцільним є використання гри «Хто лідер?», що сприяє закріпленню теми «Звуки і букви». У другому та третьому класах ефективними формами є урок-гра «Що? Де? Коли?», яка поєднує пізнавальний і командний аспекти навчання, а також розвиває критичне мислення. Для середини початкової ланки (3–4 класи) доцільно впроваджувати мовленнєві ігри «Заборонене слово» та «Так – ні», що формують уміння логічно мислити, аргументувати та чітко формулювати думку.

Таким чином, застосування гейміфікації у початковій школі забезпечує поєднання навчальної, ігрової та комунікативної діяльності. Це дозволяє створити позитивну емоційну атмосферу, сприяє формуванню ключових компетентностей, розвитку співпраці та підвищенню мотивації до навчання.

Гейміфікація виступає важливим засобом реалізації діяльнісного та компетентнісного підходів, що відповідають концепції Нової української школи.

Мовні ігри на уроках української мови допомагають дітям не лише краще засвоювати матеріал, а й розвивати логічне мислення, мовленнєву активність, швидкість реагування та кмітливість. Використання таких ігор стимулює учнів до активної участі в навчальному процесі, робить уроки цікавішими та ефективнішими. Гейміфікація є потужним інструментом для підвищення мотивації учнів до навчання, що в свою чергу сприяє кращому засвоєнню знань і навичок.

Цей підхід до організації навчання через гру значно підвищує зацікавленість учнів у навчальному процесі, дозволяючи їм не тільки засвоювати нові знання, а й активно розвивати критичне мислення, уважність і комунікативні навички.

На уроках математики, особливо в початкових класах, вчителі стикаються з необхідністю використання великої кількості наочного матеріалу, зокрема для навчання лічби. Завдяки інформаційно- комунікаційним технологіям ці завдання стають набагато легшими та ефективнішими. Комп'ютери дозволяють значно спростити організацію навчального процесу, зокрема за рахунок створення змінюваних таблиць і схем, що можна редагувати під час уроку - додавати чи видаляти елементи. (Приклади ігор подано в додатку Г.)

Отже, гейміфікація як інноваційний підхід у системі початкової освіти сприяє створенню динамічного, мотивуючого та емоційно насиченого освітнього середовища, у якому навчання поєднується з грою, дослідженням і творчістю. Використання ігрових механік, цифрових платформ і мультимедійних ресурсів підвищує пізнавальну активність, формує навички саморегуляції, критичного мислення та співпраці. Завдяки цьому навчальний процес стає більш гнучким, особистісно зорієнтованим і компетентісно спрямованим, що відповідає принципам та ідеології Нової української школи, орієнтованої на розвиток дитини як активного суб'єкта пізнання й творчої діяльності.

1.3.2. Проектна та дослідницька діяльність

Реформа Нової української школи докорінно змінила підходи до організації освітнього процесу, зробивши головним орієнтиром особистісно-діяльнісний і компетентнісний підходи. Початкова школа сьогодні – це не лише засвоєння знань, а насамперед формування життєвих умінь, здатності мислити критично, досліджувати навколишній світ, працювати в команді. Відповідно до Концепції Нової української школи, головна мета освіти полягає у розвитку компетентної особистості, здатної до самоосвіти та творчої діяльності. У документі зазначається, що інноваційний характер навчання забезпечується впровадженням активних методів, зокрема проектною та дослідницькою діяльністю.[43, с. 25–27].

Одним із найефективніших напрямів інноваційної діяльності в початковій школі є проектне навчання, яке орієнтоване на самостійну або групову роботу учнів у процесі розв'язання практичних і навчальних завдань. Як зазначає Н. Бібік, проектна технологія сприяє поєднанню пізнавальної, комунікативної й творчої діяльності, активізує мислення молодших школярів і допомагає усвідомити практичну значущість здобутих знань [6, с. 15].

Шляхом виконання навчальних проектів учні набувають досвіду планування, пошуку інформації, аналізу й презентації результатів, що повністю відповідає вимогам компетентнісного навчання.

Важливим чинником ефективного застосування проектною діяльності є її інтегрованість у різні освітні галузі. Зокрема, у курсі «Я досліджую світ» передбачено виконання міжпредметних проектів, які поєднують знання з природничої, мовної, мистецької та технологічної сфер. Такі проекти дають змогу учням досліджувати явища природи, соціальні ситуації, історичні події, виявляти власні інтереси й розвивати критичне мислення . [63, с. 18].

Науковці підкреслюють, що проектна діяльність у молодшій школі має яскраво виражену виховну функцію. Вона формує в дітей почуття відповідальності, толерантності, вміння співпрацювати й аргументовано

висловлювати думку. Як зазначає О. Онопрієнко, застосування проєктних технологій забезпечує становлення пізнавальної активності, самостійності та творчого потенціалу школяра, а отже, відповідає ключовим цілям інноваційної освіти.[47, с. 73]

Другим важливим напрямом інноваційної діяльності є дослідницьке навчання, яке в умовах початкової школи передбачає розвиток у дітей умінь спостерігати, ставити запитання, висувати гіпотези, робити висновки та перевіряти результати. За словами М. Вашуленка, саме дослідницький підхід перетворює учня з пасивного споживача знань на активного учасника пізнавального процесу, стимулює інтелектуальний розвиток і забезпечує глибше розуміння навколишнього світу.[14, с. 45].

Дослідницька діяльність у початковій школі реалізується як через інтегровані курси, так і під час проведення тематичних тижнів, міні-досліджень, спостережень у природі. Наприклад, під час уроків природознавчого спрямування учні можуть вивчати властивості води, проводити прості досліди, порівнювати, узагальнювати результати. Такі завдання відповідають віковим особливостям дітей і водночас закладають основи наукового мислення.

У педагогічній практиці дедалі ширше використовуються спільні форми проєктно-дослідницької діяльності, коли навчальні проєкти мають дослідницький компонент: пошук інформації, експерименти, соціальні опитування, аналіз отриманих даних. Саме така діяльність формує в молодших школярів навички пізнавальної самостійності, розвиває здатність критично оцінювати результати, робити висновки, аргументувати власну думку.[6, с. 115].

Слід підкреслити, що успішне впровадження проєктної та дослідницької діяльності потребує від учителя нової ролі – не контролера, а партнера й фасилітатора навчання. Учитель має створювати безпечне освітнє середовище, підтримувати ініціативу дітей, спрямовувати їхній пошук і допомагати у формулюванні висновків. Як зазначає О.Шапран, інноваційна освіта – це динамічний процес розвитку творчих можливостей учителя та учня, заснований на принципах партнерства й самоактуалізації [68, с. 129].

Залучення молодших школярів до активної проєктної діяльності є потужним чинником формування відповідальності, самостійності, комунікативних умінь і прагнення до постійного пізнання. Саме участь у проєктах мотивує дітей не просто виконувати завдання, а брати ініціативу, планувати власну роботу, робити висновки й оцінювати результати. Важливо, що для учня головним підсумком такої діяльності стає не оцінка вчителя, а створений ним власноруч кінцевий продукт, який має практичне або соціальне значення. Таким чином, проєктна діяльність перетворюється на школу життєвого досвіду, що стимулює учня до подальшої самоосвіти.

У сучасній початковій школі проєктна діяльність посідає важливе місце як один із найефективніших методів організації навчально-пізнавальної роботи учнів. У першому класі тематичні дні та уроки-проєкти здебільшого мають ігровий, інформаційний чи практичний характер і є короткотривалими. Вони покликані забезпечити поступове входження дитини у навчальний процес, формуючи інтерес до пізнання та навички співпраці. У початковій школі також часто проводяться тематичні тижні, у межах яких організовуються проєктні дні, узгоджені з обраною тематикою. Такі заходи враховують вікові особливості дітей, а тривалість проєктів може бути як короткою, так і середньою. Коли теми навчальних предметів збігаються, уроки об'єднуються, а навчальний матеріал опрацьовується в інтегрованій формі з використанням різних видів діяльності.

Уже на початку навчання в першому класі проєкти інтегруються в уроки курсу «Я досліджую світ». На початковому етапі вони мають короткотривалий характер: учні працюють у творчих групах, самостійно обирають форму презентації своєї роботи, а спочатку отримують допомогу від учителя або батьків. Згодом діти поступово переходять до самостійного пошуку інформації та виконання практичних завдань. Уроки-презентації, які завершують реалізацію проєктів, дають змогу школярам виступати в ролі дослідників, науковців, ведучих чи вчителів.

Важливим чинником ефективності проєктної діяльності є навчання учнів працювати в малих групах. Проєктна діяльність у початкових класах тісно

пов'язана з практичними формами навчання – екскурсіями, спостереженнями на природі, соціальними акціями, творчими виставками. Особливе значення має завершальний етап – презентація або захист проєкту. Зазвичай він проходить у формі інтегрованого уроку, де використовуються мультимедійні презентації, відеофрагменти, творчі виступи та художні роботи учнів. Результатами такої діяльності можуть бути найрізноманітніші продукти: колективні спостереження, оповідання, казки, фантастичні історії, виготовлення листівок, сувенірів, екологічних моделей, плакатів, гербаріїв, фотоальбомів, журналів, колажів або мультимедійних презентацій.

Значну роль у проєктній діяльності відіграє взаємодія з батьками. Оскільки для молодших школярів виконання складних проєктних завдань може бути непростим, участь дорослих сприяє практичній організації процесу, допомагає дітям долати труднощі та підтримує інтерес до навчання. Співпраця з батьками виявляється у підготовці спільних свят, шкільних газет, екскурсій, конкурсів і благодійних акцій. Використання мультимедійних засобів, консультацій та анкетувань допомагає школі ефективно інформувати батьків, залучати їх до навчального процесу й формувати атмосферу педагогічного партнерства.

У межах курсу «Я досліджую світ» метод проєктів широко використовується для розвитку дослідницьких умінь, пізнавальної активності та самостійності дітей. Проєкти можуть мати пізнавальний, інформаційний або дослідницький характер. Наприклад, у перших класах учні досліджують історію виникнення книги, збирають прислів'я про читання, створюють закладки або лепбуки у проєкті «Твій друг – книга». Інший проєкт, «Наші права», сприяє усвідомленню соціально-правових знань, а «Весняна мозаїка» формує навички спостереження за природними явищами. Тематика проєктів розширюється з кожним роком навчання – від екологічних і культурознавчих («Народні промисли України») до прикладних і дослідницьких («Їжа», «Права дитини»). У кожному випадку кінцевим результатом є конкретний освітній продукт – плакат, лепбук, макет, відео чи презентація.

У 3–4 класах проєктна діяльність набуває більшої самостійності й практичної спрямованості. Учні стають ініціативнішими, виявляють здатність самостійно планувати власну роботу, розподіляти обов'язки, аргументовано висловлювати думки. Це сприяє формуванню дослідницьких умінь, критичного мислення та відповідального ставлення до спільної справи. У цей період особливо ефективними є такі проєкти, як «Мій рідний край», що розвиває патріотичні почуття й любов до Батьківщини; «Театр тіней», який формує творчу уяву й естетичний смак; «Таємниці космосу», що пробуджує інтерес до природничих наук; або «Казкові солодоші», який має культурознавчий і практичний аспекти.

Реалізація подібних проєктів сприяє всебічному розвитку молодших школярів, формуванню в них життєвих компетентностей, таких як уміння працювати в команді, відповідальність, ініціативність і креативність. Проєктна діяльність у системі початкової освіти відповідає основним принципам Нової української школи, оскільки забезпечує діяльнісний, компетентнісний і особистісно орієнтований підходи до навчання.

Таким чином, проєктна та дослідницька діяльність є ефективними інструментами реалізації інноваційних принципів Нової української школи. Вони сприяють розвитку критичного мислення, комунікативності, самостійності й творчості дітей, формують готовність до самонавчання й практичного застосування знань. Реалізація цих підходів у початковій школі дає змогу забезпечити не лише засвоєння навчального матеріалу, а й формування особистості, здатної до постійного розвитку та інноваційної діяльності в майбутньому.

1.3.3. Інтегроване навчання та міжпредметні зв'язки

Інтегроване навчання та міжпредметні зв'язки посідають центральне місце у сучасній освітній парадигмі, зокрема в умовах реалізації концепції Нової української школи. Цей підхід ґрунтується на принципах цілісності, системності й комплексності знань, що забезпечує формування у здобувачів освіти цілісної картини світу та розуміння взаємозв'язків між різними сферами

людської діяльності. Інтеграція змісту навчальних дисциплін сприяє розвитку в учнів критичного мислення, уміння застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях, стимулює пізнавальну активність і формує ключові компетентності, визначені Державним стандартом початкової освіти. Такий підхід дозволяє зробити освітній процес більш гнучким, цікавим і практико зорієнтованим, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Основними характеристиками інтеграційної моделі навчання є ряд рис, які відрізняють її від інших підходів: системність, комплексність, цілісність, синтез, гармонія. Такий підхід сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку системного мислення та формуванню в учнів ключових компетентностей, необхідних для успішної адаптації у сучасному суспільстві.

Зокрема, природнича складова курсу охоплює вивчення явищ природи, екологічних процесів, взаємозв'язків у біосфері та роль людини в охороні навколишнього середовища. Це дозволяє учням не лише ознайомитися з науковими фактами, але й усвідомити важливість сталого розвитку та екологічної відповідальності.

Громадянська та історична складова курсу орієнтована на формування у дітей розуміння основ соціальної організації, принципів демократичного суспільства, а також розвитку історичної свідомості. Учні вивчають основи прав і свобод людини, роль інститутів влади та взаємодію громадян у рамках соціальної структури [26, с.146].

У рамках соціальної та здоров'язбережувальної галузі розвиваються навички ведення здорового способу життя, що включає знання про фізичну активність, правильне харчування, гігієну та профілактику захворювань. Це сприяє формуванню у дітей відповідальності за своє здоров'я та добробут.

Мовно-літературна галузь передбачає розвиток мовленнєвих і літературних здібностей учнів. Вона включає вивчення граматики, розвитку письма і читання, а також стимулює творчі здібності через літературну діяльність, зокрема написання творчих робіт та аналіз текстів.

Математична галузь курсу передбачає ознайомлення з основами математичних понять, логічним мисленням, а також вивченням математичних моделей, які використовуються для опису природних та соціальних явищ. Застосування математичних методів у реальному житті є важливим елементом розвитку критичного мислення.

Технологічна складова курсу дозволяє учням ознайомитися з основами технологічної діяльності, початковими навичками конструювання, а також розумінням технологічних процесів у різних сферах людської діяльності. Це сприяє розвитку технічних та інженерних навичок, що є важливими для адаптації учнів до швидко змінюваного світу технологій.

Таким чином, інтегрований курс «Я досліджую світ» є не тільки ефективним інструментом для реалізації міжпредметних зв'язків, але й потужним засобом розвитку когнітивних, емоційних та соціальних компетентностей учнів. Він забезпечує глибоке, всебічне розуміння світу, сприяє розвитку критичного мислення та креативності, що є необхідним для подальшого успішного навчання та адаптації в сучасному суспільстві.

Об'єднання образотворчого та музичного мистецтва в одному інтегрованому курсі в початковій школі є доцільним і ефективним підходом, оскільки сприяє розвитку дітей у багатьох аспектах. Поєднання цих двох видів мистецтва дозволяє створити більш цілісне сприйняття творчості, яке дає учням можливість виражати себе через різні форми мистецької діяльності. Це, у свою чергу, сприяє розвитку не тільки творчих здібностей, а й емоційного інтелекту, що є важливою складовою загального розвитку молодших школярів.

Існують різні підходи до інтеграції знань, які можуть бути організовані за кількома принципами. Одним з таких є інтеграція на рівні способів дій, або діяльнісний підхід. Така інтеграція дозволяє зв'язати зміст двох або більше предметів у межах однієї теми дослідження. Вона передбачає міжпредметні зв'язки, які можуть бути горизонтальними або вертикальними. Горизонтальні міжпредметні зв'язки полягають у вивченні одного поняття через кілька уроків різних предметів, але впродовж деякого часу, не одночасно. Наприклад, на

уроках природознавства можна досліджувати виготовлення паперу, на уроках української мови проводиться словникова робота зі словом «папір», а на уроках трудового навчання учні виготовляють різні іграшки з паперу.

Вертикальні міжпредметні зв'язки передбачають вивчення одного поняття на одному уроці або в рамках одного часово обмеженого періоду на різних уроках, де навчальний матеріал поєднується з різних предметів. Наприклад, на уроці з літературного читання вивчається вірш про річку, на уроці образотворчого мистецтва учні малюють водні рослини, на уроках української мови вивчається правопис власних назв, а на уроках природознавства - тема водойм України.

Такий підхід дозволяє не лише глибше осмислити навчальний матеріал, але й формує у учнів здатність бачити зв'язки між різними аспектами знань, що є важливим елементом для розвитку критичного мислення та здатності до комплексного розв'язання проблем.

У Державному стандарті початкової освіти надається значна увага формуванню у учнів початкових класів інформаційно-комунікаційних компетентностей, основ цифрової грамотності та інформаційної культури [4, с.4]. Однак, коли ми звертаємося до питання застосування мобільних засобів у навчанні, зокрема щодо формування мотивації учіння, можемо відзначити, що в документі відсутнє пряме згадування термінів «мобільні технології» або «мобільні засоби навчання». Мобільні технології можуть бути розглянуті як інструменти для доступу до навчальної інформації, а також для пошуку, отримання та обробки даних, у тому числі в Інтернеті. Зокрема, важливо навчити учнів працювати з різними джерелами інформації та здійснювати збереження інформації на електронних носіях. Це допомагає підвищити їхні навички в обробці та збереженні знань для подальшого використання.

У рамках реформи Нової української школи в початкових класах відбулося суттєве оновлення підходів до організації навчального процесу, зокрема через інтеграцію різних предметів. Така інтеграція забезпечує більш цілісне сприйняття учнями навколишнього світу, дозволяє краще зрозуміти

зв'язки між різними областями знань і сприяє розвитку комплексного мислення. В рамках інтегрованого навчання предмети, як, наприклад, українська мова, математика, природознавство та мистецтво, тепер активно переплітаються через спільні теми та проекти. Цей підхід сприяє підвищенню пізнавальної активності учнів, формуванню їхніх навичок критичного мислення, самостійності, а також творчої активності.

Змінився і підхід до методів і засобів навчання. Вчителі початкових класів НУШ активно використовують сучасні технології, мультимедійні ресурси, проєктні методи та інтерактивні форми роботи, що дозволяють залучати учнів до активної навчальної діяльності. Це дозволяє дітям не тільки засвоювати теоретичні знання, а й активно використовувати їх на практиці, що суттєво підвищує їхню мотивацію до навчання.

Проте важливо зазначити, що процес інтеграції предметів та змін у методах навчання все ще перебуває на етапі удосконалення. Застосування інтегративного підходу вимагає розробки нових методичних матеріалів, професійної підготовки педагогів, а також адаптації навчальних планів до сучасних вимог. Водночас існують виклики, пов'язані з досягненням балансу між інтеграцією дисциплін та збереженням глибини знань у кожній окремій галузі.

Здійснена реформа в рамках НУШ показала важливість інтеграції знань для розвитку особистості учня. Однак для досягнення максимальної ефективності інтегративного підходу необхідно продовжити роботу над вдосконаленням методик, підвищенням кваліфікації педагогів та розвитку системи підтримки інтеграції на всіх етапах навчання.

Перспективи подальших досліджень в цій галузі включають: розробку ефективних методик оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах інтеграції, дослідження впливу інтегрованого навчання на розвиток ключових компетентностей учнів, таких як комунікація, критичне мислення, самостійність, вивчення результативності використання сучасних технологій і мультимедійних засобів у процесі інтеграції предметів, поглиблене

дослідження потреб і проблем, з якими стикаються вчителі при впровадженні інтеграції, з метою розробки ефективних рекомендацій для педагогів.

У майбутньому, інтеграція знань, що базується на сучасних педагогічних підходах, зможе значно підвищити якість освіти та забезпечити всебічний розвиток учнів початкових класів, що є важливим етапом у підготовці нової генерації здобувачів освіти, готових до викликів сучасного світу.

Отже, інтегроване навчання виступає дієвим засобом реалізації компетентнісного підходу, який формує в учнів здатність мислити системно, творчо та самостійно. Його ефективність полягає у створенні єдиного навчального простору, де знання з різних галузей поєднуються у логічно цілісну систему, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку міждисциплінарних навичок. Інтеграція предметів, впровадження проєктних методів, цифрових технологій та мистецьких компонентів робить навчальний процес більш різноманітним і сучасним. Разом із тим, подальший розвиток інтегрованого підходу потребує вдосконалення методичного забезпечення, підвищення професійної майстерності педагогів та системної підтримки з боку освітніх інституцій, аби забезпечити його сталу ефективність і відповідність європейським стандартам освіти.

1.3.4. Технології критичного мислення та проблемне навчання

Розвиток критичного мислення та творчих здібностей учнів початкової школи є важливими аспектами сучасної освіти, спрямованими на формування самостійних, ініціативних та креативних особистостей. Ці навички не лише сприяють успішному засвоєнню навчального матеріалу, а й готують дітей до активної участі в суспільному житті.

Критичне мислення в початковій школі передбачає здатність учнів аналізувати, оцінювати та синтезувати інформацію, робити обґрунтовані висновки та приймати рішення. Це вимагає від педагогів застосування методик, які стимулюють учнів до самостійного мислення, постановки запитань та пошуку відповідей. Зокрема, використання інтерактивних методів навчання,

обговорень, рольових ігор та проектної діяльності сприяє розвитку цих навичок.

Творчі здібності учнів початкових класів можна розвивати через різноманітні види діяльності, такі як малювання, ліплення, музика, театралізація та створення власних творів. Ці види діяльності сприяють розвитку уяви, креативності та самовираження дітей. Важливою умовою є створення ситуацій успіху, де кожен учень може відчувати свою значущість та здатність до творчості.

Поєднання розвитку критичного мислення та творчих здібностей забезпечує гармонійний розвиток учнів. Наприклад, під час виконання проектних завдань учні можуть аналізувати проблему, генерувати ідеї та реалізовувати їх у творчій формі. Такі завдання сприяють розвитку як інтелектуальних, так і творчих навичок.

Педагог О. Чуба розглядає теоретичні аспекти розвитку критичного мислення, вказуючи на його важливість для навчального процесу. О. Белкіна-Ковальчук досліджує формування критичного мислення у учнів початкових класів, аналізуючи його розвиток у процесі навчання. С. Смолюк вивчає шляхи практичного розвитку критичного мислення у початковій школі, підкреслюючи важливість цього процесу для подальшого навчання. Л. Корінько наголошує на ролі критичного мислення у формуванні учнівських компетентностей, а В. Козира та Г. Ярош акцентують увагу на технологіях розвитку критичного мислення у навчальному процесі [56, с.3].

Психологиня О. Пляшко., аналізуючи сучасні психолого-педагогічні дослідження, зазначає, що дефініція «критичне мислення» не має єдиної наукової характеристики, оскільки це поняття може розглядатися як розумова діяльність, здатність вирішувати проблеми, оцінювати явища, використовувати різні прийоми роботи з інформацією. Вона класифікує критичне мислення за ознакою критичності, за напрямками і парадигмами [2, с. 28].

За словами науковиці О. Пометун, такий підхід дозволяє вибудовувати поетапну стратегію навчального процесу, поступово формуючи кожне з

названих умінь та розвиток самого процесу мислення учня. Вона зазначає, що критичне мислення слід відокремлювати від креативного і логічного, оскільки це дозволяє точніше визначити роль кожного виду мислення в освітньому процесі [12, с.6].

Науковиця Ю. Саєнко зазначає, що технологія «Критичне мислення» є комплексом методичних прийомів, які використовуються в різних галузях освіти. Освітня технологія «Критичне мислення» допомагає учням, зокрема в початковій школі, розвивати освітню мотивацію, інформаційну грамотність, культуру мовлення та соціальну компетентність. Вона формує здатність до самостійної аналітичної роботи з інформацією, сприяє розвитку навичок написання текстів різних жанрів і покращує комунікативні навички учнів.

Технологія «Критичного мислення» є ефективним інструментом для розвитку індивідуальних здібностей обдарованих учнів, а також для розвитку загальних навчальних навичок у початковій школі. Педагоги О. Нікітченко та О. Тарасова підкреслюють важливість застосування цієї технології в повсякденній практиці.

Першим етапом є виклик, метою якого є формування особистого інтересу учнів до отримання нової інформації. Вчитель має стимулювати учнів до обміну знаннями та думками через різні форми роботи: індивідуальну, парну, групову, а також за допомогою методів, таких як брейнстормінг або спільне прогнозування. Завдання цього етапу – допомогти учням усвідомити свої попередні знання, сформувати базу для засвоєння нової інформації.

Другим етапом є осмислення. Під час цього етапу учні знайомляться з новою інформацією, і важливо, щоб вони відслідковували своє розуміння та записували питання, на які не знайшли відповіді. Вчитель повинен створити умови для індивідуальних пошуків інформації, після чого відбудеться групове обговорення для уточнення незрозумілих моментів. Важливо, щоб учні активно аналізували і оцінювали отриману інформацію, розвиваючи власне критичне мислення.

Третім етапом є рефлексія, на якому учні повинні обдумати, як нові знання змінюють їхні уявлення та розуміння предмету. Це дозволяє учням оцінити, як нова інформація вплинула на їхні думки, і сформулювати більш глибоке усвідомлення процесу навчання.

Аналізуючи умови формування критичного мислення, науковця О. Мисечко виокремлює кілька психологічних аспектів, які сприяють оптимізації цього процесу. По-перше, важливим є інформаційне мотивування діяльності, яке забезпечується завдяки новизні матеріалу, що спонукає учнів до осмислення і обговорення. По-друге, необхідна переконливість аргументації. Критично мисляча людина усвідомлює наявність альтернативних варіантів вирішення проблеми і намагається довести доцільність обраного шляху. По-третє, важливо забезпечити учням усвідомлення власної позиції, щоб вони могли піддати сумніву як власні аргументи, так і аргументи інших осіб, що сприяє розвитку гнучкості мислення.

Автор публікації «Удосконалення навчального процесу в закладах середньої освіти засобами інтерактивних технологій» Ч. Кончович визначає, що ефективність формування критичного мислення на уроках математики значною мірою залежить від дидактичних умов, [32, с.29].

Інноваційні технології є ефективним інструментом для розвитку індивідуальних здібностей обдарованих учнів, а також сприяють розвитку критичного мислення. Добірка таких методів укладена нами та презентована в додатках до наукової роботи (див. додаток Б).

Таким чином, проведений аналіз наукових досліджень підтвердив, що критичне мислення є важливим інтелектуальним процесом, який включає застосування навичок високого рівня, таких як аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, суб'єктивна і об'єктивна оцінка інформації, отриманої через спостереження, досвід, міркування, комунікацію та рефлексію. Цей процес вимагає точності, ясності, узгодженості думок, а також актуальності та справедливості висновків.

1.3.5. Цифрові технології та електронні освітні ресурси

Одним із головних завдань початкової школи є ефективне використання ІКТ у процесі навчання. Це дає можливість органічно інтегрувати комп'ютерно-орієнтовані засоби в уроки, що дозволяє учням освоювати нові технології в ігровій та динамічній формі. Водночас, через таке навчання, учні вдосконалюють свої знання з конкретних предметів, розвивають пам'ять, просторову уяву, логічне мислення та творчі здібності.

На сьогоднішній день, в умовах швидкого розвитку технологій, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі стало важливим інструментом для забезпечення високої якості освіти. Сучасні дослідження та практика використання ІКТ у школах дозволяють зробити кілька важливих висновків, що підтверджують значний вплив технологій на навчальний процес:

- використання ІКТ сприяє активному і свідомому засвоєнню учнями навчального матеріалу з різних предметів, таких як математика, музика, природознавство, українська та англійська мови;
- оволодіння основами комп'ютерної грамотності не викликає значних труднощів у молодших школярів;
- сумісна робота учнів з комп'ютерними ігровими програмами створює «кооперуючий ефект»;
- навчальні програми, що включають тести, контрольні програми і програмні редактори, стимулюють інтерес до навчальної діяльності;
- використання ІКТ на уроках початкової школи є потужним інструментом розвитку особистості учня [5, с.25].

ІКТ значно покращують уроки читання, зокрема через використання презентацій під час вивчення біографій письменників, що дозволяє надавати матеріал у різних формах (фото, текст, відео). Програми для тестування (наприклад, TEST W) дозволяють ефективно перевіряти знання учнів, а використання текстових редакторів і аудіо ресурсів економить час на підготовку уроків і робить їх більш інтерактивними.

Для підвищення рівня грамотності учнів використовуються різні види диктантів і списування. Зокрема, записи зорових і зорово-слухових диктантів, вправ для вибіркового списування або деформованих текстів можуть бути записані у форматі Word, що дозволяє продемонструвати їх за допомогою комп'ютера або мультимедійного обладнання. Це дозволяє значно покращити сприйняття та засвоєння матеріалу, оскільки візуальне сприйняття поєднується зі слуховим.

Завдання, створені в текстових редакторах, можна використовувати як роздатковий матеріал для учнів. Вони можуть бути роздруковані на папері або, якщо є доступ до комп'ютера, виконуватися безпосередньо на ньому. Це дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня і зробити навчальний процес більш гнучким.

Ще одним прикладом використання програмного забезпечення для розвитку мовлення учнів є створення дидактичних пам'яток. Такі пам'ятки можуть зберігатися на комп'ютері у вигляді файлів, до яких учні можуть звертатися за потреби. Це допомагає учням зберігати важливі матеріали у зручному для них форматі і звертатися до них у будь-який час для повторення або закріплення вивченого матеріалу.

Таким чином, використання ІКТ уроках української мови значно полегшує процес навчання, робить його більш динамічним та інтерактивним. Це дозволяє ефективно використовувати різноманітні форми навчальних завдань, сприяє розвитку навичок роботи з сучасними технологіями та покращує засвоєння матеріалу учнями.

Уроки математики, особливо для учнів початкових класів, вимагають активного використання наочного матеріалу, зокрема лічильного. Завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям, ці завдання стають значно простішими та ефективнішими. Використання комп'ютера дозволяє швидко вирішувати питання організації навчального матеріалу, зокрема, створюючи таблиці та схеми, що можуть бути змінювані в процесі роботи – додавання або видалення елементів.

За допомогою сканера можна легко перенести малюнки з книжок чи інших джерел у цифровий формат, що дозволяє використовувати ці зображення для створення таблиць та інтерактивних завдань. Це дає змогу використовувати ці матеріали для усної лічби, створення прикладів на додавання чи віднімання, а також для складання задач, що значно збагачує навчальний процес. Текстовий редактор WORDPAD дозволяє створювати таблиці для роботи з геометричними завданнями, що надає можливість детально візуалізувати математичні концепції та більш ефективно пояснювати учням різні математичні поняття.

Комп'ютер також можна використовувати для проведення математичних диктантів, тестового контролю та створення дидактичних матеріалів. Тестування за допомогою комп'ютерних програм дозволяє автоматично перевіряти правильність відповідей, що економить час та дає можливість швидко отримати зворотний зв'язок.

Таким чином, використання ІКТ на уроках математики не лише спрощує організацію навчального матеріалу, але й стимулює інтерес учнів до навчання, підвищує їхню мотивацію до вивчення математики та сприяє розвитку їхніх навичок роботи з сучасними технологіями.

Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто теоретичні засади інноваційних підходів в організації освітнього процесу в початковій школі, зокрема, в контексті концепції НУШ. Підкреслено, що інновації в освіті є важливим фактором для розвитку критичного мислення, творчих здібностей учнів і підвищення їх мотивації до навчання.

Особливу увагу слід приділити педагогічним інноваціям, які включають нові методи навчання та форми організації навчальної діяльності. Впровадження мультимедійних засобів, відеоконференцій, імітаційних технологій, а також онлайн-платформ значно покращує процес навчання, роблячи його більш доступним і інтерактивним. В умовах пандемії інформаційно-цифрові технології стали невід'ємною частиною освітнього

процесу, забезпечуючи ефективну комунікацію між викладачами та учнями, а також зворотний зв'язок, що важливо для успішного засвоєння матеріалу.

Характеристика провідних інноваційних підходів в організації освітнього процесу початкової школи полягає у поєднанні різних методів, що сприяють розвитку пізнавальної активності, самостійності та творчого мислення учнів. Ігровий підхід і гейміфікація дозволяють зробити навчання цікавим, створюють ситуацію успіху та позитивну мотивацію до пізнання. Проектна та дослідницька діяльність сприяють формуванню навичок співпраці, критичного мислення й уміння застосовувати знання на практиці. Інтегроване навчання забезпечує цілісне бачення світу, формує міжпредметні зв'язки та допомагає учням усвідомлювати зв'язок навчання з життям. Технології розвитку критичного мислення та проблемного навчання орієнтують дітей на аналіз, узагальнення, формулювання власної позиції.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Дослідження стану використання інноваційних підходів в практиці сучасної початкової школі

Сучасна початкова школа є простором активних змін, зумовлених реформою Нової української школи, що передбачає переорієнтацію навчального процесу на особистісно-діяльнісний і компетентнісний підходи. У зв'язку з цим важливого значення набуває аналіз реального стану впровадження інноваційних педагогічних технологій, зокрема проєктної та дослідницької діяльності, у практику навчання молодших школярів.

Метою констатувального експерименту є виявлення рівня сформованості інноваційних умінь та навичок у вчителів і учнів початкової школи, а також визначення ефективності застосування інноваційних підходів у реальних умовах освітнього середовища. Дослідження спрямоване на з'ясування того, наскільки активно вчителі впроваджують проєктні, дослідницькі, інтеграційні, ІКТ-орієнтовані методи навчання, а також як ці підходи впливають на пізнавальну активність, самостійність і мотивацію учнів до навчання.

У процесі експерименту було використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження: аналіз навчальних планів і програм початкової освіти, анкетування вчителів та учнів, спостереження за навчальним процесом, бесіди з педагогами, узагальнення передового педагогічного досвіду. Особливу увагу приділено аналізу того, як у закладах освіти реалізуються вимоги державних стандартів початкової школи щодо формування ключових компетентностей, наскільки ефективно застосовують інноваційні технології.

На констатувальному етапі експерименту дослідження проводилось у кількох початкових класах загальноосвітніх закладів, що працюють за концепцією Нової української школи.

Зокрема, в експерименті брали участь педагоги таких освітніх закладів: Чернівецька гімназія № 20; Приватний християнський заклад «Гімназія Глорія».

Було проаналізовано систему організації освітнього процесу вчителями початкових класів (у кількості 15 осіб); зміст навчальних занять, проведених педагогами; рівень участі учнів в інноваційній діяльності, зокрема, проєктній і дослідницькій діяльності, застосування ІКТ-засобів, а також педагогічні умови, що сприяють чи ускладнюють упровадження інноваційних підходів.

Отримані результати констатувального експерименту дозволили оцінити фактичний стан реалізації інноваційних методів навчання в початковій школі, виявити проблеми та суперечності між теоретичними засадами й практичним досвідом, що зумовлюють потребу в подальшому удосконаленні педагогічних технологій і підвищенні рівня готовності вчителів до інноваційної діяльності.

З метою визначення рівня впровадження інноваційних технологій у навчальний процес початкової школи було проведено анкетування учителів початкових класів, які працюють за концепцією Нової української школи. Опитування дало змогу з'ясувати, які саме інноваційні підходи найчастіше застосовуються вчителями, як вони оцінюють їх ефективність, які труднощі виникають у процесі реалізації нових освітніх технологій (див. додаток А).

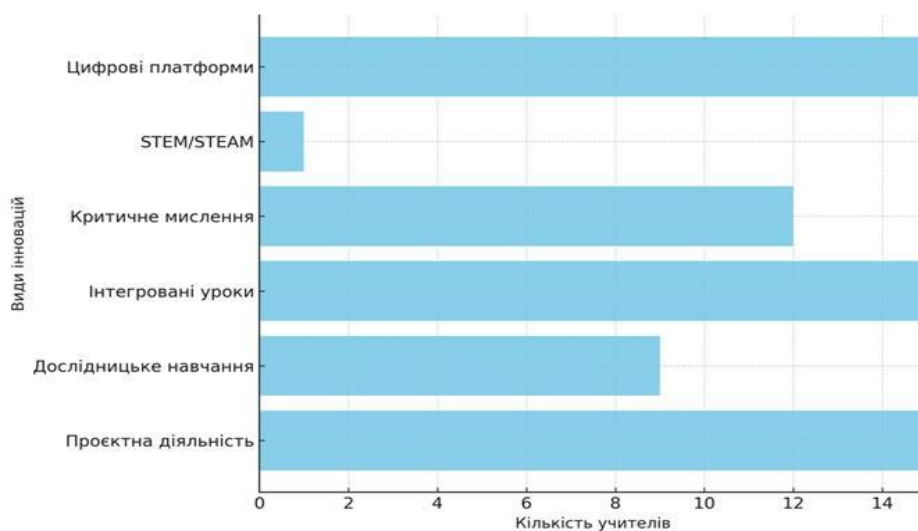

Рис. 2.1. – Використання інноваційних технологій у початковій школі

Результати констатувального етапу експерименту, згідно аналізу відповідей вчителів за анкетною, представлені в діаграмах (рис. 2.1.).

Серед опитаних педагогів 4 особи (26,7%) мають педагогічний стаж до 5 років, 5 осіб (33,3%) – від 6 до 10 років, 4 (26,7%) – від 11 до 20 років, і

2 вчителі (13,3%) працюють понад 20 років. Переважна більшість із них (13 осіб, 86,7%) пройшли курси підвищення кваліфікації з питань реалізації Концепції НУШ та використання інноваційних технологій, решта – перебувають у процесі навчання.

Аналізуючи рівень готовності та ставлення до інноваційної діяльності, ми поставили низку запитань. Так, на запитання щодо готовності до використання інноваційних методів 8 учителів (53,3%) зазначили високий рівень, 6 (40%) – достатній, 1 учитель (6,7%) – середній. Жоден респондент не оцінив свою готовність як низьку.

Більшість педагогів тлумачать поняття «інновації в освіті» як оновлення змісту, методів і технологій навчання, що спрямовані на розвиток творчого потенціалу та ключових компетентностей учнів. Основними джерелами інформації про новітні педагогічні підходи є методичні посібники, участь у вебінарах і семінарах, а також професійні спільноти у соціальних мережах.

Отримані результати засвідчили, що вчителі активно впроваджують інноваційні підходи в освітній процес. Зокрема, проєктна діяльність – застосовується усіма 15 педагогами (100%). Учителі відзначають, що така форма роботи сприяє формуванню самостійності, комунікативних і організаційних умінь учнів. Дослідницьке навчання – використовують 9 учителів (60%), переважно під час курсу «Я досліджую світ» і на інтегрованих уроках природничого спрямування.

Зазначимо, що інтегровані уроки упроваджуються всіма опитаними (100%), що відповідає принципам діяльнісного та компетентнісного підходів Нової української школи

Технології же критичного мислення практикують 12 учителів (80%), найчастіше під час роботи з текстами, у вправах «мозковий штурм», «асоціативний куш», «сенкан».

А STEM/STEAM-технології впроваджуються лише 1 педагогом (6,7%), що свідчить про потребу у додатковій методичній підтримці. Зауважимо, що

цифрові освітні платформи застосовуються усіма 15 учителями (100%). Найпоширеніші ресурси: LearningApps, Wordwall, Classtime, Google Classroom.

Щодо частоти використання інновацій, 11 педагогів (73,3%) зазначили, що застосовують їх систематично, 4 (26,7%) – періодично. Відзначимо, абсолютна більшість респондентів (15 осіб, 100%) вважають, що інноваційні технології суттєво підвищують пізнавальну активність, самостійність і зацікавленість дітей у навчанні. Учителі наголошують, що учні стають більш відкритими до співпраці, активно висловлюють власні думки, проявляють ініціативу під час виконання групових завдань.

Підвищення результативності навчання відзначається насамперед у таких аспектах: розвиток комунікативних компетентностей, креативного мислення, здатності до аналізу й узагальнення. Згідно з результатами анкетування, найменше проблем учителі відчують у технічному забезпеченні – жоден респондент не зазначив цю позицію як суттєву перешкоду (0%). Натомість лише 2 учителі (13,3%) вказали на відсутність якісних методичних рекомендацій щодо реалізації окремих інноваційних технологій.

Переважна більшість (86,7%) вважає, що головною умовою ефективного впровадження інновацій є постійне професійне самовдосконалення, обмін досвідом і підтримка адміністрації закладу.

Стосовно професійних потреб педагогів аналіз відповідей показав, що 12 учителів (80%) прагнуть підвищити кваліфікацію у сфері цифрових технологій навчання, 10 (66,7%) – у напрямі проєктної діяльності, 7 (46,7%) – з розвитку критичного мислення.

Тож, результати анкетування свідчать, що інноваційна діяльність є невід’ємною складовою сучасного освітнього процесу в початковій школі. Усі респонденти активно впроваджують інтегроване, проєктне та цифрове навчання, що відповідає вимогам Концепції Нової української школи. Разом із тим, менш поширеними залишаються STEM-технології та дослідницькі підходи, що пояснюється недостатнім методичним супроводом і потребою у додатковій підготовці педагогів.

Отже, рівень упровадження інноваційних технологій у початковій освіті можна визнати високим, однак подальша робота має бути спрямована на розширення спектра інноваційних практик, удосконалення методичного забезпечення та розвиток професійної компетентності вчителя-інноватора.

На констатувальному етапі дослідження було здійснено порівняльний аналіз двох чинних освітніх програм початкової школи – під керівництвом О.Савченко та Р.Шияна, які реалізують положення Державного стандарту початкової освіти та концепції Нової української школи. Метою аналізу стало виявлення спільних і відмінних рис у структурі, змісті, методологічних засадах і рівні інноваційності програм, а також визначення їх впливу на формування ключових компетентностей молодших школярів.

Дослідження дозволило простежити, як у межах кожної програми реалізуються принципи дитиноцентризму, компетентнісного та діяльнісного підходів, інтеграції освітнього змісту й упровадження сучасних педагогічних технологій. Особлива увага приділялася порівнянню змістових ліній, форм і методів навчання, а також інноваційних елементів, спрямованих на розвиток критичного мислення, медіаграмотності, мовної та комунікативної компетентності.

У таблиці 2.1 представлено порівняльна характеристика освітніх програм О. Савченко та Р. Шияна в контексті впровадження інновацій (див. додаток А.)

Порівняльний аналіз показує, що програма О.Савченко має більш традиційний, структурований і психолого-орієнтований характер. Вона розвиває мовлення як засіб формування особистості та базових компетентностей, зберігаючи наступність між класами і враховуючи вікові особливості.

Програма Р. Шияна натомість вирізняється сучасним, інтегрованим і технологічно оновленим підходом, що поєднує розвиток мовних, культурних і цифрових компетентностей, медіаграмотність і креативність через театралізацію, інтерактив і проектну діяльність.

Обидві програми реалізують компетентнісний підхід Нової української школи, однак різняться способами його впровадження:

Аналізуючи програми, зазначено, що програма О. Савченко – це дитиноцентризм, структурованість, мовленнєва послідовність, а програма Р. Шияна – через цифровізацію, міжкультурний діалог і творчий самовираз учнів. Відповідно до результатів констатувального етапу було встановлено, що інноваційні компоненти освітніх програм (змістові лінії «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Досліджуємо медіа», «Театралізуємо») у щоденній практиці вчителів застосовуються епізодично. Найчастіше використовуються інтегровані уроки, цифрові платформи та проектна діяльність.

На констатувальному етапі дослідження було проведено аналіз практики впровадження інноваційних технологій «Щоденні 3» та «Щоденні 5» у навчальному процесі початкової школи.

Спостереження здійснювались у двох третіх класах (3-А та 3-Б) ПЗ «Гімназія Глорія», який працює за концепцією Нової української школи, за програмою О. Савченко. У дослідженні взяли участь 42 учні (по 21 у кожному класі) та 2 вчителі початкових класів.

Метою дослідження було з'ясувати, наскільки активно педагоги використовують технології «Щоденні 3» і «Щоденні 5» у своїй щоденній практиці, а також визначити їхній вплив на розвиток самостійності, мотивації та пізнавальної активності учнів.

Результати констатувального етапу показали, що технології «Щоденні 3» і «Щоденні 5» не є системною складовою освітнього процесу, а використовуються епізодично, переважно як елементи окремих уроків або тематичних тижнів. Учителі зазначили, що знайомі з методикою, але не застосовують її повною мірою через відсутність адаптованих навчально-методичних матеріалів, недостатню кількість часу на уроці та потребу в додатковій підготовці учнів до самостійної роботи.

У 3-А класі спостерігалось використання окремих елементів технології «Щоденні 5» під час уроків української мови та читання: читання для себе,

читання в парі, короткі письмові завдання. Учитель застосовував ці форми навчання приблизно один-два рази на тиждень, переважно для урізноманітнення видів діяльності та підвищення зацікавленості учнів. Однак системного застосування всіх п'яти компонентів технології не відбувалося.

У 3-Б класі окремі елементи технології «Щоденні 3» використовувались на уроках математики (робота в парах, письмові математичні завдання, ігрові тренажери). Учитель також впроваджував цю технологію епізодично, орієнтуючись на рівень підготовки учнів і час, відведений на урок.

Проведене спостереження дало змогу встановити, що учні позитивно сприймають окремі форми роботи, притаманні цим технологіям, особливо можливість вибору виду діяльності та самостійного виконання завдань.

У таблиці 2.2 представлено рівень сформованості навчальних умінь учнів 3-А і 3-Б класів на констатувальному етапі у відсотках. (див. додаток А.). Отримані результати свідчать, що обидва класи перебували приблизно на одному рівні розвитку навчальних умінь і мотивації до початку формувального етапу.

У 3-А класі спостерігались дещо вищі показники читацької активності та письмових навичок, тоді як у 3-Б класі рівень сформованості математичної грамотності та дослідницьких умінь був незначно нижчим.

В цілому, середній рівень у двох класах коливався в межах 47–50 %, що свідчить про приблизно однакові вихідні позиції для подальшого впровадження інноваційних технологій.

Отже, формувальний етап дослідження має бути спрямований на апробацію системного впровадження цих технологій, розроблення методичних рекомендацій і створення сприятливих педагогічних умов для їх ефективного використання у практиці початкової школи.

Для оцінювання рівня залученості учнів до проєктної діяльності було визначено такі критерії:

- пізнавальна активність – вияв інтересу до проєкту, ініціатива у виборі теми та способів виконання завдання;

- самостійність – здатність самостійно планувати діяльність, шукати інформацію, створювати продукт;
- командна взаємодія – уміння співпрацювати в групі, розподіляти ролі, домовлятися, дотримуватися спільної мети;
- креативність і ініціатива – прояв оригінальності в ідеях, творчий підхід до оформлення результатів;
- презентаційна активність – готовність до виступу, вміння презентувати свій продукт, аргументовано пояснювати вибір.

У таблиці 2.3 можемо ознайомитися з рівнем реалізації учнів у проєктній діяльності на констатувальному етапі (див. додаток А.).

На констатувальному етапі результати засвідчили, що у 3-А класі близько 53 % учнів демонстрували середній рівень активності у проєктній роботі, 27 % – високий, а 20 % – низький. Для 3-Б класу показники були дещо нижчими: лише 13 % учнів виявили високий рівень ініціативи, тоді як більшість (60 %) працювали пасивно, очікуючи вказівок учителя. Аналіз показав, що учні обох класів із цікавістю сприймають ідею виконання проєктів, але в більшості випадків не мають сформованих навичок самостійного планування, збору інформації та командної співпраці.

Під час спостереження з'ясовано, що у 3-Б класі проєкти мали переважно репродуктивний характер – учні виконували завдання за інструкцією, не виявляючи особистої ініціативи. Натомість у 3-А класі вже на констатувальному етапі спостерігалися спроби елементів дослідницької діяльності: учні пропонували власні теми, зокрема «Моя родина», «Світ тварин», «Осінній ярмарок», самостійно виготовляли наочність і брали участь у колективному оформленні презентацій.

Формувальний етап дослідження був спрямований на перевірку ефективності впровадження інноваційних методів і технологій навчання, визначених у програмах О. Савченко та Р. Шияна, у практику роботи початкової школи. Основна мета цього етапу полягала у з'ясуванні, як використання елементів діяльнісного, компетентнісного та інтегрованого

підходів впливає на рівень сформованості навчальної мотивації, самостійності, комунікативних і читацьких умінь учнів.

Протягом навчального року, починаючи з листопада місяця, у рамках формувального етапу експерименту було організовано систематичне впровадження технологій «Щоденні 3» та «Щоденні 5» у навчальний процес 3-А класу. Метою цього етапу було перевірити ефективність зазначених технологій у розвитку самостійності, читацьких, мовленнєвих і математичних компетентностей молодших школярів, а також визначити їх вплив на навчальну мотивацію та пізнавальну активність учнів.

Охарактеризуємо особливості організації формувального етапу, на якому технологія «Щоденні 5» реалізовувалася під час уроків української мови та читання.

Щодня учні брали участь у п'яти видах діяльності:

- 1) читання для себе – 10–15 хвилин самостійного читання обраних книжок із класної бібліотеки;
- 2) читання з другом – парна робота над оповіданням або діалогом, відпрацювання інтонації й розуміння змісту;
- 3) слухання читання – прослуховування текстів у аудіоформаті, після чого діти відповідали на запитання;
- 4) письмо для себе – створення коротких текстів (щоденникові записи, листи, міні-оповідання);
- 5) робота зі словами – вправи на розширення словникового запасу, добір синонімів, складання речень.

Для підвищення зацікавленості використовувалися інтерактивні платформи (Wordwall, LearningApps, BookWidgets), картки вибору завдань та індивідуальні читацькі щоденники. Учні мали змогу самостійно обирати вид діяльності, що відповідало їхнім інтересам і темпу роботи.

Технологія же «Щоденні 3» застосовувалася на уроках математики, де було організовано три види діяльності:

- 1) математика наодинці – самостійне виконання тренувальних завдань у робочих зошитах;
- 2) математика з другом – парна робота над задачами логічного змісту, математичними іграми;
- 3) письмове математичне завдання – створення власних прикладів, коротких записів пояснень розв’язання.

Нами, педагогами, було розроблено систему карток-завдань трьох рівнів складності, що дозволяло реалізувати диференційований підхід. Заняття відбувалися у форматі обертання станцій: діти змінювали вид діяльності кожні 10-15 хвилин. Протягом листопада-травня технології впроваджувались систематично, тричі на тиждень. Час самостійної роботи збільшувався від 10 до 20 хвилин. У процесі виконання здобувачами освіти завдань відзначено такі особливості:

- зростання самостійності учнів (діти швидше організовували свою роботу, менше потребували допомоги вчителя);
- підвищення мотивації до читання та письма (учні охоче обирали власні тексти для читання, почали ініціювати обговорення змісту прочитаного);
- покращення навичок співпраці (у парній роботі школярі навчилися слухати партнера, аргументовано висловлювати думки, домовлятися про спільні рішення);
- розвиток математичної грамотності (завдяки «Щоденним 3» учні навчились застосовувати знання в нових ситуаціях, формулювати пояснення власними словами, проявляти ініціативу у виборі способу розв’язання тощо).

З результатами формувального етапу експерименту можемо ознайомитися у таблиці 2.4. (див. додаток А).

За результатами спостереження, учні стали більш зосередженими під час самостійних завдань, відповідальнішими у виконанні індивідуальних та групових робіт. Учитель відзначив покращення дисципліни, підвищення інтересу до навчальних завдань і значне зростання довіри між учнями.

Таким чином, системне впровадження технологій «Щоденні 3» і «Щоденні 5» у 3-А класі продемонструвало їхню високу педагогічну ефективність. Вони сприяли розвитку саморегуляції, творчої ініціативи та позитивного ставлення до навчання. Отримані результати свідчать, що ці технології можуть бути рекомендовані для ширшого застосування в практиці початкової школи як ефективний засіб реалізації діяльнісного та компетентнісного підходів, визначених Концепцією Нової української школи.

У таблиці 2.5 представлені результати сформованості навчальних умінь учнів 3-А і 3-Б класів після формувального етапі. (див. додаток А.)

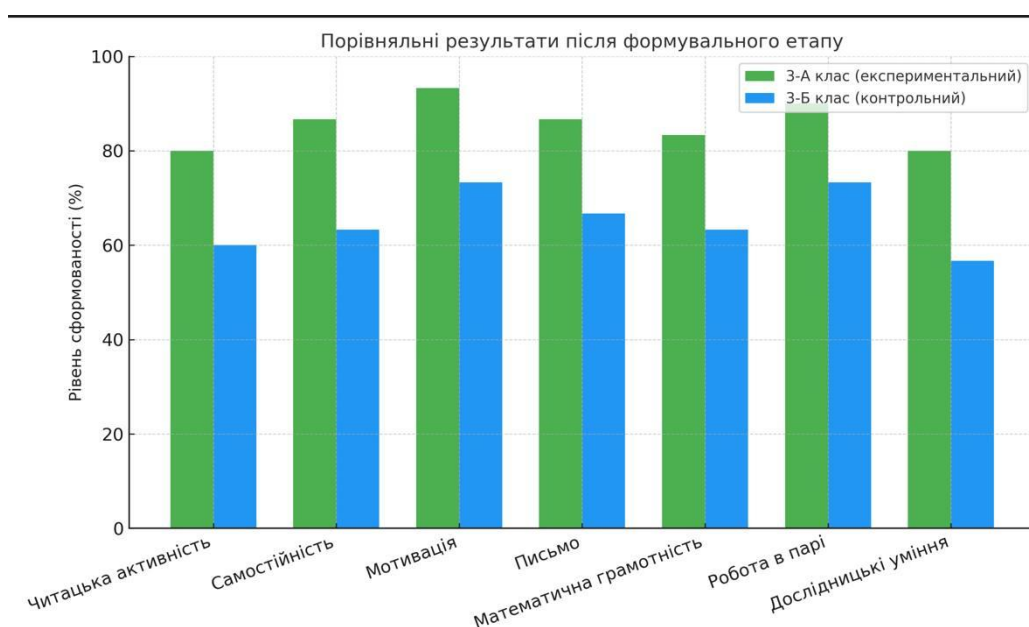

Рис.2.2 – Порівняльні результати після формувального етапу

Після систематичного впровадження технологій «Щоденні 3/5» у 3-А класі спостерігається суттєве зростання показників за всіма критеріями порівняно з 3-Б класом, зокрема:

- значно підвищився рівень самостійності (на 23,4%),
- помітно зросла мотивація до навчання (на 20%),
- покращилась читаність і грамотність письма,
- учні стали впевненіше працювати в парах, виявляти ініціативу, формулювати власні думки,
- підвищився інтерес до навчальної діяльності та дослідницьких завдань.

У 3-Б класі позитивні зміни теж зафіксовані, але вони мають помірний характер, що свідчить про переваги системного застосування інноваційних технологій у 3-А класі. З метою перевірки ефективності впровадження методу проєктів у 3-му класі на формуальному етапі було проведено серію навчальних занять з інтегрованого курсу «Я досліджую світ», під час яких учні 3-А класу виконували колективні й групові проєкти. Тематика охоплювала соціокультурні, природничі й практично орієнтовані напрями:

- «Мій рідний край» – патріотичний і краєзнавчий проєкт, спрямований на розвиток ціннісного ставлення до Батьківщини;
- «Таємниці космосу» – дослідницький проєкт, який розвивав пізнавальний інтерес і критичне мислення;
- «Театр тіней» – творчий проєкт з елементами театралізації, що сприяв розвитку комунікативних і художньо-естетичних здібностей;
- «Права дитини» – інформаційно-практичний проєкт із формування правової свідомості та соціальної відповідальності.

Протягом чотирьох місяців учні працювали над міні-проєктами, поступово опановуючи всі етапи: планування, пошук інформації, оформлення результатів і презентація. Для виявлення динаміки розвитку навчальної активності на формуальному етапі були використані ті самі критерії, що й на констатувальному.

Результати дослідження засвідчили суттєві позитивні зміни у 3-А класі. Кількість учнів із високим рівнем пізнавальної активності зросла з 27 % до 80 %, рівень самостійності – з 40 % до 86 %, показники командної взаємодії – з 47 % до 90 %. Помітно підвищилися креативність (з 33 % до 83 %) і презентаційна активність (з 30 % до 87 %). У 3-Б класі, де метод проєктів не впроваджувався системно, зміни були незначними: рівень самостійності зріс лише до 58 %, а креативність залишалася на середньому рівні (60 %). Представимо у таблиці 2.6 результати проєктів у 3-А та 3-Б класі. (див. додаток А.)

Порівняльний аналіз показав, що впровадження методу проєктів як провідного засобу діяльнісного навчання забезпечує суттєве підвищення рівня пізнавальної мотивації, самостійності, комунікативної культури та відповідальності молодших школярів. Учні експериментального класу стали активнішими, упевненішими у власних силах, навчилися ефективно працювати в групах, планувати роботу та критично оцінювати результати діяльності. У них проявилися риси лідерства, ініціативності, прагнення до самовираження.

Таким чином, результати формувального етапу експерименту підтвердили, що системне застосування методу проєктів у початковій школі створює умови для гармонійного розвитку особистості дитини, сприяє формуванню ключових компетентностей і реалізує принципи Нової української школи в практичній діяльності вчителя.

2.2. Умови впровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу в контексті Нової української школи

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активним упровадженням інноваційних підходів, що зумовлено реформою відповідно до Концепції Нової української школи. Основна мета цих змін полягає у формуванні компетентної, творчої, відповідальної особистості, здатної мислити критично, приймати самостійні рішення та навчатися впродовж життя. Інноваційні підходи у початковій школі спрямовані не лише на оновлення змісту освіти, а й на трансформацію самої педагогічної парадигми – від авторитарної, знаннєво-орієнтованої моделі до партнерської, діяльнісно-компетентної.

Необхідність упровадження інновацій зумовлена викликами сучасного суспільства, потребою підготовки дітей до життя у світі швидких змін, інформаційних технологій та глобальної комунікації. Саме тому оновлення змісту, форм і методів навчання є стратегічним напрямом розвитку початкової освіти. У центрі уваги інноваційної педагогіки перебуває дитина як активний учасник освітнього процесу. Роль учителя у цій системі докорінно змінюється:

він виступає не просто джерелом знань, а фасилітатором, тьютором і наставником, який створює сприятливе освітнє середовище, організовує дослідницьку, творчу, ігрову діяльність і підтримує індивідуальну траєкторію розвитку кожного учня.

Ефективність інноваційної діяльності у початковій школі значною мірою залежить від рівня професійної готовності вчителя, що передбачає не лише знання сучасних освітніх технологій, а й здатність творчо їх інтегрувати в освітній процес. Учитель має виступати ініціатором змін, бути відкритим до педагогічних новацій, виявляти гнучкість у виборі методів і підходів, здатність адаптувати навчальний процес до потреб конкретного класу. Високий рівень педагогічної майстерності передбачає володіння як традиційними, так і інноваційними технологіями [28, с. 27].

Важливою педагогічною умовою є розвиток рефлексивної культури вчителя, що дає змогу осмислювати власну професійну діяльність, аналізувати результати впровадження інновацій, визначати сильні сторони й напрями вдосконалення. Самоосвіта, участь у професійних спільнотах, педагогічних хабах, тренінгах і вебінарах сприяють оновленню знань, обміну досвідом, поширенню передових практик. У таких умовах педагог стає не лише виконавцем методичних рекомендацій, а творцем інноваційного освітнього середовища, здатним реалізовувати нові ідеї та мотивувати учнів до саморозвитку.

Організаційно-методичні умови є ключовою складовою ефективної реалізації інновацій у початковій школі. Вони охоплюють створення сучасного освітнього середовища, що забезпечує гнучкість форм навчання, можливість вибору темпу та індивідуалізацію освітнього процесу. У межах Концепції Нової української школи акцент робиться на діяльнісному підході, коли дитина є активним суб'єктом пізнання, а навчання має інтегрований, творчий і практико-орієнтований характер. Учитель виступає координатором пізнавальної діяльності, організатором досліджень, групових форм співпраці, модератором

дискусій, створюючи умови для розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності учнів.

Суттєвою умовою успіху інновацій є використання інтерактивних методів навчання та цифрових платформ, які розширюють можливості освітнього процесу. Платформи LearningApps, Classtime, Wordwall, Kahoot, Google Classroom сприяють індивідуалізації навчання, забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, підтримують ігрові форми взаємодії та активізують пізнавальну мотивацію школярів. Цифрові інструменти дозволяють педагогам створювати інтерактивні вправи, тести, онлайн-квести, забезпечуючи при цьому гнучкість у виборі засобів навчання.

Важливою організаційно-методичною умовою є системний методичний супровід педагогів, який передбачає наставництво, участь у тренінгах, семінарах, професійних спільнотах і методичних хабах. Така взаємодія сприяє підвищенню кваліфікації вчителів, обміну педагогічним досвідом, поширенню ефективних інноваційних практик. Особливої уваги потребує розроблення якісного дидактичного матеріалу, який відповідає вимогам сучасної школи: інтерактивних завдань, тематичних квестів, візуальних схем, інтегрованих карток і онлайн-вправ. Такі матеріали підсилюють діяльнісний компонент навчання, розвивають пізнавальну активність і роблять освітній процес привабливішим для дітей.

Важливим чинником ефективності впровадження інноваційних технологій у початковій школі є створення сприятливих психолого-педагогічних умов, які забезпечують комфортне та безпечне освітнє середовище. Передусім це стосується формування позитивного психологічного клімату в класі й школі, заснованого на взаємоповазі, довірі, емпатії та підтримці. Атмосфера прийняття допомагає кожній дитині відчути власну значущість, що є основою для розвитку мотивації до навчання, творчості та соціальної активності. Учитель виступає не лише носієм знань, а й наставником, який спрямовує, підтримує, мотивує, допомагає учням долати труднощі та повірити у власні сили

Однією з ключових умов є формування індивідуальних освітніх траєкторій, що враховують пізнавальні інтереси, рівень розвитку, здібності та темп навчання кожної дитини. Це забезпечує реалізацію принципів особистісно орієнтованої освіти та дає можливість учням рухатися у власному темпі, досягаючи успіхів у навчанні. Важливу роль відіграє застосування технологій «ситуації успіху», позитивного підкріплення, ведення портфоліо досягнень, що сприяє підвищенню самооцінки, внутрішньої мотивації та розвитку рефлексії.

Особливу увагу слід приділяти розвитку емоційного інтелекту як основи соціальної компетентності молодших школярів. Підтримка позитивного емоційного стану, навчання дітей розуміти власні почуття та емоції інших, формує здатність до співпраці, толерантності, саморегуляції. У таких умовах інноваційні технології стають не лише засобом навчання, а й інструментом гармонійного особистісного розвитку, формування впевненості у власних силах та готовності до навчання впродовж життя.

Однією з важливих умов ефективного впровадження інноваційних підходів у початковій школі на думку сучасних педагогів є соціально-комунікативна взаємодія між учителем, учнями та батьками, заснована на принципах партнерства, довіри й спільної відповідальності. У межах Концепції Нової української школи така взаємодія розглядається як педагогічне партнерство, що передбачає активну участь родини в освітньому процесі, узгодження цінностей і цілей виховання, а також підтримку дитини у навчанні. Учитель стає координатором цієї співпраці, який сприяє обміну інформацією, залученню батьків до шкільних ініціатив і розвитку позитивного мікроклімату у класі [29, с. 28].

На думку видатного педагога, А. Макаренка, ефективними формами співпраці є родинні освітні проекти (наприклад, «Моя сім'я в історії України», «Родинні традиції в побуті», «Наш еко-день»), які об'єднують навчальну, виховну та дослідницьку діяльність учнів і батьків. Інтерактивні зустрічі, вебінари, майстер-класи та ініціативи «Батьки читають дітям», «День родини у

школі” сприяють взаєморозумінню між школою й домом, розвивають педагогічну культуру родини та зміцнюють соціальні зв’язки.

Важливим аспектом сучасної співпраці є використання цифрових інструментів комунікації – платформ ClassDojo, Viber, Padlet, Google Classroom, які дозволяють створювати єдиний інформаційний простір, забезпечують оперативний зворотний зв’язок і прозорість навчального процесу. Такі інструменти допомагають батькам відстежувати успіхи дитини, брати участь у плануванні шкільних подій і взаємодіяти з педагогами у зручному форматі.

Спільна діяльність школи й родини сприяє формуванню атмосфери довіри, взаємоповаги та підтримки, де кожен учасник освітнього процесу відчуває себе важливим і відповідальним за спільний результат. Завдяки цьому педагогічне партнерство стає дієвим механізмом підвищення ефективності інноваційного навчання, формування позитивного емоційного середовища та розвитку ключових соціальних компетентностей молодших школярів.

Матеріально-технічні умови є фундаментальною складовою успішного впровадження інноваційних підходів у початковій школі, оскільки саме вони забезпечують можливість реалізації сучасних педагогічних технологій, інтерактивного навчання та творчої діяльності учнів. Відповідно до вимог Концепції Нової української школи, навчальне середовище має бути безпечним, зручним, гнучким і технологічно оснащеним, щоб сприяти всебічному розвитку дитини та підтримувати індивідуалізацію освітнього процесу.

Насамперед необхідним є оснащення навчальних кабінетів сучасними технічними засобами навчання (ТЗН) – інтерактивними панелями, мультимедійними проєкторами, ноутбуками, планшетами, документ-камерами, аудіо- та відеообладнанням. Доступ до мережі Інтернет є невід’ємною умовою організації дистанційних і змішаних форм навчання, а також використання цифрових платформ (LearningApps, Kahoot, Google Classroom, Wordwall). Це розширює можливості учнів для пошуку інформації, спільної роботи, виконання інтерактивних завдань і презентації власних результатів.

Важливу роль у створенні сучасного освітнього простору відіграє організація STEM/STEAM-зон, навчальних лабораторій, куточків для досліджень і творчості, які стимулюють практичну, проєктну та експериментальну діяльність школярів. У таких зонах діти мають змогу самостійно конструювати, моделювати, проводити спостереження, експерименти, що сприяє розвитку логічного мислення, креативності та пізнавальної активності.

Не менш важливою є забезпеченість наочними та дидактичними матеріалами, зокрема інтерактивними плакатами, роздатковими наборами, картками-завданнями, навчальними іграми, мультимедійними презентаціями, електронними підручниками. Такі засоби допомагають урізноманітнити навчальну діяльність, зробити її емоційно привабливою й діяльнісно насиченою.

Крім того, реалізація інноваційних підходів потребує підтримки безпечного, комфортного та мотивуючого освітнього простору, де кожен учень почувається впевнено, має змогу проявляти ініціативу й отримувати задоволення від навчання. Гармонійне поєднання технічних, матеріальних і психологічних складників освітнього середовища є запорукою формування сучасної школи, у якій дитина розвивається як активний, творчий і компетентний суб'єкт навчання.

Умови впровадження інноваційних підходів у початковій школі мають комплексний і системний характер, оскільки охоплюють педагогічні, організаційно-методичні, психолого-педагогічні, соціально-комунікативні та матеріально-технічні аспекти освітнього процесу. Їх узгоджене поєднання створює підґрунтя для ефективної реалізації Концепції Нової української школи, сприяє формуванню цілісного, гнучкого та діяльнісного освітнього середовища. [29, с. 32].

Реалізація визначених умов забезпечує підвищення якості освіти, розвиток ключових компетентностей, мотивації до навчання та творчої активності учнів. Професійна майстерність учителя, його готовність до інноваційної діяльності, використання сучасних цифрових технологій,

методичний супровід і партнерство з батьками формують єдину педагогічну систему, зорієнтовану на розвиток дитини.

Отже, саме синергія педагогічної компетентності, технологічного забезпечення, взаємодії школи й родини створює умови для становлення творчої, самостійної, відповідальної та компетентної особистості молодшого школяра, здатної до саморозвитку та навчання впродовж життя.

2.3. Практико-орієнтований інструментарій упровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу сучасної початкової школи

У процесі проведення дослідження ми дійшли висновку про необхідність розробки практичних рекомендацій до впровадження інновацій, яких, на нашу думку, доцільно дотримуватися учителю сучасної початкової школи.

І, перш за все, планувати освітній процес відповідно до компетентнісного підходу, акцентуючи увагу на результатах навчання, а не лише на обсязі засвоєного матеріалу. Адже компетентнісний підхід передбачає спрямування навчання не лише на засвоєння знань, а, насамперед, на формування здатності учня застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях. Тому під час планування освітнього процесу вчитель має виходити з очікуваних результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, які включають не тільки знаннєвий, а й діяльнісний та ціннісний компоненти. Таким чином, планування освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу змінює акценти з передачі знань на створення умов для розвитку особистості учня, його самостійності, відповідальності та готовності до навчання впродовж життя.

По-друге, рекомендуємо використовувати гнучке поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, адже сучасна педагогіка розглядає інтеграцію традиційних і інноваційних методів як оптимальний шлях модернізації освітнього процесу. Це поєднання дозволяє не лише зберегти системність і науковість класичної освіти, а й доповнити її новими формами діяльності, що відповідають вимогам компетентнісного підходу та концепції

Нової української школи. Бо ж використання методів проєктного навчання, технологій «Щоденні 3/5», STEM/STEAM, ігрового та дослідницького підходів забезпечує діяльнісний характер освіти, підвищує мотивацію та формує ключові компетентності молодших школярів [30, с. 18].

Зазначимо, що гнучке поєднання методів означає свідомий вибір педагогічних інструментів залежно від мети, змісту та очікуваних результатів. Наприклад, пояснення нового матеріалу може бути доповнене:

- інтерактивними технологіями («Мозковий штурм», «Коло ідей», «Мікрофон»), які стимулюють співпрацю та розвиток комунікації);
- цифровими інструментами (LearningApps, Kahoot, Wordwall, Google Classroom), що дозволяють перевіряти знання в ігровій формі, надавати миттєвий зворотний зв'язок і забезпечувати індивідуальний темп;
- елементами дослідницької діяльності – простими експериментами, моделюванням, спостереженнями, які перетворюють учнів на активних учасників освітнього процесу.

Важливо, щоб педагог не механічно чергував старі й нові підходи, а свідомо інтегрував їх у єдину дидактичну систему, у якій кожен метод виконує свою функцію: традиційний – закріплює базу, інноваційний – розвиває мислення, творчу ініціативу й здатність до самонавчання.

Таким чином, гнучке поєднання традиційних та інноваційних методів сприяє створенню умов для формування всебічно розвиненої, особистості молодшого школяра, здатної до навчання впродовж життя.

Радимо також педагогам застосовувати індивідуальні траєкторії розвитку учнів, підтримуючи їхню самооцінку та віру у власні сили, адже саме вони є ключовим компонентом інноваційної моделі сучасної школи, що забезпечує реалізацію принципів особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Її суть полягає у створенні для кожного учня умов для самостійного розвитку, з урахуванням його інтересів, здібностей, темпу навчання та емоційного стану.

Учитель виступає не лише організатором, а й тьютором і наставником, який супроводжує навчальний шлях дитини, допомагає визначати короткострокові й довгострокові цілі, обирати засоби їх досягнення.

Для реалізації індивідуальних траєкторій розвитку доцільно застосовувати інноваційні технології диференційованого та персоналізованого навчання, серед яких:

- цифрові освітні платформи (Google Classroom, Classtime, LearningApps, EduPage), що дозволяють створювати персональні завдання, відстежувати прогрес і надавати індивідуальний зворотний зв'язок;
- метод портфоліо учня, який забезпечує накопичення власних досягнень, самооцінку результатів і рефлексію;
- індивідуальні міні-проекти, що враховують інтереси дитини та сприяють розвитку креативного мислення;
- технологію змішаного навчання (blended learning), яка дозволяє поєднувати очні та онлайн-формати, забезпечуючи гнучкість у засвоєнні матеріалу.

Ключовим елементом інноваційного підходу є гнучкість і динамічність траєкторії – вона може змінюватися залежно від прогресу, інтересів і особистісних потреб учня. Завдяки цьому освітній процес стає по-справжньому адаптивним, а кожна дитина має можливість розвиватися у власному темпі, відчуючи підтримку й довіру з боку педагога.

Отже, використання індивідуальних траєкторій розвитку в інноваційному освітньому середовищі початкової школи сприяє розкриттю особистісного потенціалу кожного учня, формує його впевненість, ініціативність і готовність до самонавчання впродовж життя.

Вадливо сучасному педагогу створювати ситуації успіху, що стимулюють позитивну мотивацію до навчання. Ідея ситуації успіху полягає у створенні таких умов, за яких кожен учень має змогу пережити радість досягнення, незалежно від рівня своїх можливостей. Це стає можливим завдяки

педагогічному впливу, що поєднує доброзичливу атмосферу, адекватні труднощі та індивідуальну підтримку з боку вчителя. [67, с. 22].

Інноваційні підходи до створення ситуації успіху передбачають:

- використання гейміфікації – упровадження навчальних ігор, онлайн-квестів, змагань на платформах Kahoot, Wordwall, ClassDojo, де учні отримують миттєвий зворотний зв'язок і символічне визнання результату;
- застосування диференційованих завдань, що дозволяють кожній дитині обирати рівень складності відповідно до своїх можливостей, відчуваючи поступ і розвиток;
- рефлексійні практики (щоденники досягнень, «сходінки успіху», інтерактивні дошки типу Padlet), які допомагають учням усвідомлювати власний прогрес і цінність докладених зусиль;
- індивідуалізовану підтримку через короткі особисті коментарі вчителя, «мікроінтерв'ю успіху», обговорення сильних сторін кожного;
- використання технологій позитивного підкріплення, зокрема візуальних засобів (таблиці досягнень, «дерево успіху», «валюта похвали»), що формують у дітей емоційно комфортне освітнє середовище.

У результаті створення ситуацій успіху учні отримують позитивний емоційний досвід навчання; формують внутрішню мотивацію й бажання досягати більшого; розвивають навички саморефлексії та самооцінки; зміцнюють віру у власні сили, що є фундаментом подальшої навчальної активності.

Вкрай важливо підтримувати педагогічне партнерство між учнями, батьками та вчителем, залучаючи родини до освітніх проєктів; і це – один із базових принципів НУШ, який передбачає взаємну довіру, повагу та відповідальність між усіма учасниками освітнього процесу – учнем, учителем і батьками. Його мета полягає не лише у взаємодії, а у спільному творенні освітнього простору, де кожен відчуває себе важливою частиною команди.

Для реалізації цього підходу доцільно використовувати інноваційні форми співпраці та цифрові інструменти, зокрема:

- родинні освітні проекти – спільні з дітьми творчі або дослідницькі роботи (наприклад, «Історія моєї родини в мапах Google», «Мій родинний рецепт», «Екомісія нашої сім'ї»), що поєднують навчання, дослідження й виховання;
- цифрові платформи комунікації (Google Classroom, Viber, ClassDojo, Padlet), які забезпечують прозорість оцінювання, миттєвий зворотний зв'язок і можливість залучення батьків до навчального процесу;
- інтерактивні батьківські зустрічі у форматі тренінгів, майстер-класів, вебінарів, дискусійних клубів, що замінюють традиційні збори й формують педагогічну культуру родини;
- партнерські ініціативи та волонтерські акції («День родини у школі», «Батьки читають дітям», «Разом для перемоги», «Еко-тиждень родин»), які поєднують виховний, соціальний і громадянський аспекти.

У межах такого партнерства важливо формувати інформаційно відкритий простір, у якому батьки мають можливість бачити успіхи дитини, брати участь у плануванні навчальних тем або позакласних заходів. Використання інтерактивних онлайн-дошок, віртуальних альбомів чи щоденників досягнень створює атмосферу довіри та спільної відповідальності за результат навчання [59, с. 21].

Отже, педагогічне партнерство у своїй інноваційній формі – це не просто співпраця, а модель спільного навчання і розвитку, що забезпечує взаємозв'язок між шкільним і сімейним середовищем. Воно сприяє створенню єдиного освітнього простору, у якому учень відчуває підтримку, а навчання стає природним продовженням родинних цінностей.

Рекомендуємо здійснювати рефлексію власної педагогічної діяльності, аналізувати ефективність використаних технологій.

Таким чином, ми можемо сказати, що рефлексія є «невід'ємним компонентом професійної компетентності сучасного вчителя, що забезпечує безперервний розвиток, критичне осмислення власного досвіду й удосконалення педагогічних практик». У контексті інноваційної освіти

рефлексія виступає не лише як самоаналіз, а як системна діяльність, спрямована на підвищення ефективності освітнього процесу через аналіз застосованих технологій і методів навчання.

Учитель початкової школи, який упроваджує інноваційні підходи, рекомендується бути готовим оцінювати не тільки результати навчання учнів, а й власну педагогічну діяльність, у тому числі вибір методів, дидактичних засобів, способів комунікації. Для цього доцільно використовувати сучасні інструменти професійної самооцінки, зокрема:

- цифрові щоденники або е-портфоліо вчителя (Google Sites, Padlet, Canva Docs), де фіксуються власні досягнення, методичні розробки, відгуки колег і результати учнів;
- онлайн-платформи педагогічного моніторингу (ClassDojo, TeacherKit, Google Forms), які дають змогу систематизувати дані про навчальну динаміку та визначати ефективність використаних технологій;
- рефлексивні карти або щоденники самоаналізу уроків, де фіксуються цілі, труднощі, емоційний стан, зворотний зв'язок від учнів;
- метод педагогічного коучингу, що передбачає взаємний обмін досвідом між учителями, спостереження, проведення колегіальних «рефлексивних зустрічей».

Інноваційна культура вчителя передбачає готовність до експериментування, помилки й постійного вдосконалення. Важливо не лише фіксувати факти, а й осмислювати їхні причини, прогнозувати подальші кроки. [29,с. 72].

Високий рівень рефлексивності сприяє: розвитку професійної автономії та гнучкості педагога; формуванню критичного мислення та творчого підходу до побудови уроків; створенню психологічно комфортного освітнього середовища, у якому учитель виступає взірцем саморозвитку й постійного навчання.

Таким чином, рефлексія педагогічної діяльності є інноваційним механізмом самовдосконалення, що забезпечує якісні зміни в освітньому

процесі. Вона перетворює щоденну практику вчителя на свідоме, осмислене й результативне професійне зростання, спрямоване на формування компетентного, сучасного й креативного педагога.

Отже, реалізація інноваційних підходів у початковій школі потребує від учителя не лише професійної гнучкості, а й високої культури педагогічного мислення, здатності проектувати навчальний процес відповідно до сучасних освітніх тенденцій. Інноваційна діяльність учителя стає ефективною тоді, коли вона спрямована на створення умов для розвитку компетентної, творчої та самостійної особистості учня.

Нами з'ясовано, що використання таких підходів, як STEM/STEAM-освіта, технології «Щоденні 3/5», проєктне навчання, критичне мислення, портфоліо, педагогічний коучинг, дозволяє зробити освітній процес динамічним, мотиваційно насиченим і орієнтованим на особистісний розвиток дитини. Також здійснення системної рефлексії педагогічної діяльності та аналіз ефективності використаних технологій забезпечують безперервне професійне зростання вчителя, формування його інноваційної культури та готовності до педагогічних змін.

Таким чином, упровадження інноваційних методів і технологій у початковій школі не лише підвищує якість освіти, а й сприяє становленню нового типу педагога – творчого, компетентного, мотивованого до саморозвитку й відкритого до інновацій, здатного формувати покоління учнів, готових до навчання впродовж життя.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження дало змогу з'ясувати, що ефективне впровадження інноваційних підходів у початковій школі потребує системного підходу, який охоплює педагогічний, організаційно-методичний, психологічний, соціально-комунікативний та матеріально-технічний аспекти. У процесі аналізу сучасної практики встановлено, що впровадження інновацій забезпечує

підвищення мотивації молодших школярів, розвиток критичного мислення, творчих здібностей і здатності до самостійного навчання.

У розділі про практичні аспекти нами було розглянуто ефективність впровадження інноваційних підходів в реальному освітньому процесі початкової школи. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів є важливими аспектами успішного впровадження НУШ. Виявлено, що інтеграція ІКТ у навчальний процес значно підвищує мотивацію учнів, стимулює їх до активної участі в навчанні і сприяє розвитку ключових компетентностей.

Також було проаналізовано організацію навчального процесу через структурні цикли для учнів початкової школи, що дозволяє краще пристосувати навчальний процес до вікових і психофізіологічних особливостей учнів. Встановлено, що цей підхід сприяє кращому засвоєнню матеріалу та дає змогу ефективніше оцінювати прогрес учнів.

Отже, прогресивні освітні методи, такі як гейміфікація, інтерактивне навчання, гнучкі навчальні програми та використання ІКТ, вважаємо, відкривають нові можливості для розвитку учнів в умовах сучасної школи. Важливо продовжувати інтеграцію таких методів, адаптувати їх до змінюваних умов освітнього середовища та потреб учнів.

ВИСНОВКИ

У процесі здійснення наукового дослідження нами реалізовано мету й завдання, зоврема відзначимо, що в сучасних умовах реформування української освіти, що здійснюється відповідно до Концепції Нової української школи, інноваційні підходи до організації освітнього процесу в початковій школі набувають особливої актуальності. НУШ розглядається не лише як структурна реформа, а як глибинна трансформація всієї системи навчання й виховання, яка ґрунтується на переорієнтації з авторитарної, знаннєво-репродуктивної моделі на гуманістичну, компетентнісну та особистісно зорієнтовану.

1) Розкриваючи перше завдання дослідження, зазначимо, передусім, що Нова українська школа у своїй основі є інноваційною моделлю, що поєднує європейські освітні стандарти, психолого-педагогічні досягнення та сучасні технологічні можливості. Її ключовою метою є формування компетентної, творчої, незалежної особистості молодшого школяра, здатної до критичного мислення, діалогу, співпраці та усвідомленого застосування знань у різних життєвих ситуаціях. Саме компетентнісний підхід став концептуальним стрижнем усіх перетворень, що визначило необхідність оновлення методів, прийомів і форм організації освітнього процесу.

Проведений теоретичний аналіз показав, що поняття «інноваційні підходи» охоплює багатоманітні педагогічні ідеї, технології та стратегії, спрямовані на модернізацію навчання. До них належать: діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегрований, ігровий, проєктний, технологічний, компетентнісний, STEM- та STEAM-підходи, а також підходи, що ґрунтуються на використанні цифрових технологій. З огляду на те, що навчання в початковій школі є базовим етапом становлення особистості, інноваційні підходи мають бути спрямовані на формування стійкої мотивації до пізнання, розвиток емоційно-ціннісної сфери, стимулювання ініціативності та самостійності.

У підпунктах першого розділу було з'ясовано, що інноваційність НУШ проявляється передусім у гуманізації освітнього процесу, його орієнтації на

партнерство між учителем, учнем і батьками, а також у створенні безпечного й мотивувального середовища, де кожна дитина відчуває себе успішною. НУШ передбачає зміну ролі вчителя: від головного носія знань він перетворюється на фасилітатора, наставника, консультанта, який організовує пізнавальну діяльність, спрямовує дитину, але не обмежує її в ініціативі. Така трансформація зумовлює необхідність володіння педагогами сучасними методиками й інноваційними технологіями.

2) Розкриття сутності та класифікації інноваційних підходів у наступному параграфі дозволило визначити, що вони поділяються на організаційно-діяльнісні, змістово-методичні, технологічні та цифрові. Інновації у НУШ не обмежуються лише застосуванням нових методів, а охоплюють зміни в структурі уроку, формуванні логіки подання навчального матеріалу, організації групової взаємодії, оцінюванні та рефлексії.

3) Характеристика окремих інноваційних підходів довела, що діяльнісний підхід забезпечує активне залучення здобувачів освіти в навчальний процес; інтегрований підхід сприяє усвідомленню міжпредметних зв'язків та формуванню цілісної картини світу; проєктна діяльність розвиває дослідницькі уміння й навички співпраці; ігрові технології відповідають віковим особливостям молодших школярів і стимулюють природну цікавість; STEM-підхід забезпечує практичне спрямування навчання та формування навичок майбутнього. Важливою інновацією є також використання цифрових платформ, сервісів і ресурсів, що підсилюють мотивацію до навчання та розширюють можливості індивідуалізації освітнього процесу.

4) У другому розділі нами охарактеризовано особливості впровадження інноваційних підходів у практиці сучасної початкової школи. Дослідження стану використання інновацій показало, що найчастіше вчителі застосовують технології інтерактивного навчання, ігрові методи, групові форми роботи, інтеграцію предметів і проєктну діяльність. Водночас певні складнощі виникають під час впровадження STEM-підходу та використання цифрових технологій через недостатню технічну оснащеність закладів освіти.

5) Практико-орієнтований інструментарій, представлений у заключному підпункті, підтвердив, що інноваційні підходи мають бути підтримані конкретними методичними рішеннями: використанням технологій критичного мислення, формувального оцінювання, диференційованого та індивідуалізованого підходів, навчальних проєктів, модульних уроків, гейміфікації, цифрових ресурсів (платформи, інтерактивні вправи, онлайн-симуляції тощо).

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що інноваційні підходи в умовах Нової української школи не є модою чи даниною часу – це необхідність, обумовлена потребами суспільства, вимогами сучасної дитини та глобальними тенденціями розвитку освіти. Їх впровадження сприяє підвищенню ефективності навчання, формуванню ключових компетентностей, розвитку самостійності та творчості молодших школярів, підготовці їх до майбутнього життя у швидко змінюваному світі.

Отже, результати дослідження переконливо доводять, що інноваційні підходи є фундаментом успішного функціонування Нової української школи та чинником, який визначає якість освіти на початковому етапі. Саме вони забезпечують реалізацію головної мети реформи – виховання мислячої, відповідальної, креативної особистості, здатної до саморозвитку, співпраці та усвідомленого вибору власної освітньої та життєвої траєкторії. Подальший розвиток початкової освіти неможливий без системного впровадження інновацій, що мають стати невід’ємною складовою професійної діяльності сучасного вчителя та базою оновленого освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексійчук В. Н. Організація інноваційного освітнього процесу в середніх закладах освіти. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. 2020. № 4. С. 165–170.
DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2020.4/25>
(дата звернення: 15.01.2025).
2. Безтелесна Л. І., Пляшко О. С., Федоренко С. В. Організаційно-управлінські трансформації та інновації у наданні послуг в системі середньої освіти України. Вісник НУВГП. 2022. № 3 (99). С. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve320223>
(дата звернення: 15.01.2025).
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : навч. посіб. Київ : [б. в.], 2003. 204 с.
URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf
(дата звернення: 26.10.2025).
4. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Чернівці : Букрек, 2018. 640 с.
URL: <https://nenc.gov.ua/education/wp-content/uploads/2018/01/Бех-І.Д.-Вибрані-наукові-праці.-Том-2.pdf> (фрагм., вибр. праці)
(дата звернення: 26.10.2025).
5. Бех І. Особистісно-орієнтований підхід у вихованні. Професійна освіта: педагогіка і психологія: Українсько-польський щорічник. Ченстохова К. 2000. С. 331-350.
6. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
URL: https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraytsivnykiv/poradnik_blok-min.pdf

7. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Харків : Ранок, 2019. 120 с.
8. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Харків : Ранок, 2020. 136 с.
9. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Харків : Ранок, 2018. 80 с.
10. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Харків : Ранок, 2018. 80 с.
11. Бондаренко Т. Дидактичні умови застосування інтернет-технологій в освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти. Витоки педагогічної майстерності. 2020. № 25. С. 25–29.
DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223179>
(дата звернення: 15.01.2025).
12. Види міжпредметних завдань на уроках літературного читання. Початкова шк. 2019. № 2. С. 5–8. URL: <https://tinyurl.com/2p833y29>
(дата звернення 18.03.2022).
13. Використання методу проектів на уроках літературного читання / О. Я. Савченко // Шкільна літературна освіта : традиції і новаторство. VIII Волошинські читання : зб. тез Всеукраїнської наук.-практ. конф. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. С. 163–167.
URL: <https://tinyurl.com/yxsh64me>
(дата звернення 18.03.2022).
14. Вишневський О. І. Дитиноцентризм і системно-ціннісний підхід до змісту виховання. Рідна школа. 2002. № 5. С. 37-40.
15. Водозазька Т. В. Освітнє середовище як «третій учитель». Точка зору. 2018. № 4 (181). С. 10–12.

16. Впровадження у зміст літературного читання ідей медіаграмотності молодших школярів / О. Я. Савченкр // Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення : Всеукраїнська наук.-прак. конф. (21–22 березня 2019 р., м. Полтава) ПНПУ ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2019. – С. 90–93. – Режим доступу: <https://tinyurl.com/yc3p7kay> (дата звернення 18.03.2022).
17. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Гнатюк О. В., Павич Н. М. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1.і 2 Харків : Генеза, 2018. 112 с.
18. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Гнатюк О. В., Павич Н. М. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1.і 2 Харків : Генеза, 2019. 144 с.
19. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Гнатюк О. В., Павич Н. М. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. 2. Київ : Генеза, 2020. 160 с.
20. Грущинська І. В., Хитра З. М. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. К. : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.
(дата звернення: 21.05.2025).
21. Грущинська І. В., Хитра З. М. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. К. : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.
22. Грущинська І. В., Хитра З. М., Дробязко І. І. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. К. : УОВЦ «Оріон», 2018. 112 с.
23. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#top>.
24. Діяльнісно-результатний підхід як чинник системної модернізації початкової освіти. / О. Я. Савченко // Модернізація освітнього

середовища: проблеми та перспективи : Матеріали П'ятої Міжнар. наук.-практ. конф. 10–11 жовтня 2019 року. Умань : ВПЦ Візаві, 2019. С. 216–219.

URL: <https://tinyurl.com/5n922n3v> (дата звернення 18.03.2022).

25. Дослідження умов реформування загальної середньої освіти на початку 2018 – 2019 н. р. в контексті освітньої діяльності вчителів 1 класів : аналіт. звіт.

URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Doslidzhennya-umov-reformuvannya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-na-pochatku-2018-2019-n.-r.-v-konteksti-osvitnoyi-diyalnosti-vchiteliv-1-klasiv_2018.pdf.

26. Іванчук М. Г. Інтегроване навчання : сутність та виховний потенціал. Чернівці : Рута, 2004. 400 с.

27. Іваненко І. В. Дитиноцентроване освітнє середовище як тренд сучасної освіти. Схвалено і рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу вищої освіти «Університету менеджменту освіти» (протокол № 10 від 26 жовтня 2022 року). 2022. 165с.

28. Інновації в освіті: необхідність, сутність, зміст / Т. Пантюк та ін. Молодь і ринок. 2020. № 6 (185). С. 6–10.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225537>

(дата звернення: 15.01.2025).

29. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи: матеріали III науково-практичної інтернет-конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (05 грудня 2023 р., м. Харків) / за заг. ред. д. пед. н., доц. О. А. Мкртічян Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. 113 с.

URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/64185397-527f-4967-9a7d-caca4beaef29/content>

30. Квас О. Дитиноцентризм крізь призму сучасної педагогічної науки. Імідж сучасного педагога. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. 2009. № 10. С. 27-30.
31. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія. Дрогобич: Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. 300 с.
32. Кончович К. Т. Удосконалення навчального процесу в закладах середньої освіти засобами інтерактивних технологій. 2021. С. 29–32.
URL: https://cuesc.org.ua/images/informlist/internship_ISMA_ped_июль_2021.pdf#page=29 (дата звернення: 15.01.2025).
33. Крамаренко І. С. Організація навчання у школах в умовах війни: впровадження зарубіжного досвіду у вітчизняну практику. Наука і техніка сьогодні. 2022. № 13 (13). С. 326–335.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-13\(13\)-326-335](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-13(13)-326-335)
(дата звернення: 15.01.2025).
34. Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін. Щоденна всеукраїнська газета «День». № 210 (3130). 19 листопада. 2009. С. 1-6.
(дата звернення: 18.07.2023).
35. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Пед. думка, 2008. 424 с.
36. Лавренко С. О. Метод проєктів як педагогічна технологія у початкових класах Нової української школи. Інноваційна педагогіка. 2024. Вип. 73. С. 26–29.
37. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер. : педагогічна. 2016. Вип. 22. С. 39–42.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppkped_2016_22_13.
(дата звернення: 20.10.2021).

- 38.Ляшенко О. І. Сучасний зміст шкільної освіти: яким йому бути? // Український педагогічний журнал. 2014. № 1. С. 5–15. (Бібліогр. довідник).
URL : https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Lyashenko_O.I.-2025.pdf
- 39.Ляшенко О. І., Лукіна Т. О., Жук Ю. О. (ред.). Теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти : монографія. Київ : Конві Прінт, 2018. 159 с.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722099/>
(дата звернення: 26.10.2025).
- 40.Мартиненко В. О. Формування читацької компетентності молодших школярів: тенденції та виклики // Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 61, ч. 1. С. 57–60.
URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_1/11.pdf
(дата звернення: 26.10.2025).
- 41.Мартиненко В. О. Читацька компетентність випускників початкової школи в контексті міжнародних досліджень PIRLS : тези доп. Київ, 2020. 3 с.
URL:[https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720466/1/Тези% 20В.Мартиненко.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720466/1/Тези%20В.Мартиненко.pdf)
(дата звернення: 26.10.2025).
- 42.Морар Л. О. Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в умовах Нової української школи. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції з міжнародною участю «Науковий простір студента: пошуки і знахідки» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, 25 березня 2025р.)
URL: <https://pf.udu.edu.ua/nauka/konferentsii-view/tez>
- 43.Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи.

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

44. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja : navch.-metod. posib. / rozd. 1, 3 pidgot. O. V. Onoprienko; za zag. red. N. M. Bibik. Kyiv : Litera LTD, 2019. 208 s. [Elektronnyj resurs]. Rezhim dostupu: https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/poradnik_blok-min.pdf

(дата звернення: 26.10.2025).

45. Ноздрова О. П., Жердєва К. Дистанційне навчання у школі: переваги та недоліки. Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць. Одеса: Університет Ушинського, 2022. С. 209–215.

URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/14643/1/>

(дата звернення: 15.04.2025).

46. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи. Український педагогічний журнал. 2018. № 1.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_1_8.

47. Онопрієнко О. В. Дидактико-методичні засади контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2019. 176 с.

URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/onoprienko_monografiya.pdf

(дата звернення: 26.10.2025).

48. Онопрієнко О. В. Нова українська школа: актуалітети модернізації початкової загальної освіти. Проблеми сучасного підручника. 2017. Вип. 19. С. 244–252.

49. Пономарьова К. І. Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ (методичний коментар до роботи за НМК до букваря К. Пономарьової) // Початкова освіта. 2018. № 9–10. С. 12–16.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711594> (дата звернення: 26.10.2025).

50. Пономарьова К. І. Українська мова. Буквар: навчальний посібник для 1 класу НУШ : у 6 ч. Київ : УОВЦ «Оріон», 2023.
URL: <https://knigovo.org.ua/balkabook-1988/1-klas-bukvar-posbник-komplekt-z-shesti-chastin-ponomarova-k-oron-2023-90598>
(дата звернення: 26.10.2025).
51. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.03.2018 № 283.
52. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada> (дата звернення: 15.04.2025).
53. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 15.04.2025).
54. Савченко О. А. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи і учнів. Директор школи, ліцею, гімназії. 2018. Т. 19. № 2. С. 4–10.
55. Сєрокурова І. І. Принцип дитиноцентризму (виховання на цінностях).
URL: <https://vseosvita.ua/library/princip-ditinocentrizmu-vihovanna-nacinnostah108088.html> (дата звернення: 16.02.2025).
56. Смолюк С. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти. Acta Paedagogica Volynienses. 2022. № 3. С. 3–8.
URL: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.1>
57. Софій Н. З. (у співавт.). Нова українська школа: poradnik для вчителя : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
URL: https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/poradnik_blok-min.pdf
(дата звернення: 26.10.2025).

- 58.Софій Н. З., Найда Ю. М. (упоряд.) Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти. Київ : ВФ «Крок за кроком», 2019. 68 с.
URL:<https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/Docs/Pages/seredovysche.pdf> (дата звернення: 26.10.2025).
- 59.Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа // Вибрані твори. Т. 4. Київ, 1977.
- 60.Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям : книжка для вчителя. Київ, 1977. 398 с.
URL: <https://www.scribd.com/document/933740851>
(дата звернення: 26.10.2025).
- 61.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас.
URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/tipovi-osvitni-programi-2> (дата звернення: 26.11.2025).
- 62.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас.
URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/tipovi-osvitni-programi-2>
- 63.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас.
URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/tipovi-osvitni-programi-2>
- 64.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас.
URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/tipovi-osvitni-programi-2> (дата звернення: 28.11.2025)
- 65.Український педагогічний словник / за ред. С. У. Гончаренка. Київ: Либідь, 2017. 376 с

66. Федорова Л. Г. Проблема впровадження новітніх засобів навчання в процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору. – Київ, 2015. Додаток 1 до вип. 36, т. III(63). С. 507–515.
URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/2410>
(дата звернення: 26.09.2025).
67. Чикалова М., Юхно Н. Особливості освітнього процесу в умовах повномасштабних бойових дій. Український педагогічний журнал. 2023. № 3. С. 13–22.
DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-3-13-22>
(дата звернення: 15.01.2025).
68. Шапран О. І. (ред.) Педагогічна інноватика: термінологічний словник. Переяслав-Хмельницький (Київська обл.): Домбровська Я. М., 2019. 384 с.
<https://www.scribd.com/document>
69. Шека О. А. Основні принципи реалізації дитиноцентризму в умовах нової української школи. Нова українська школа: траєкторія поступу: зб. Тез доповідей. 2021. 151с.
70. Яремій М. І., Галюка О. С. Гейміфікація як засіб формування комунікативної компетентності учнів початкової школи. Вісник науки та освіти. 2023. № 11 (17). С. 1266–1280.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-1266-1280](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-1266-1280)
(дата звернення: 15.04.2025).
71. Ярошик Я. В., Проектна технологія навчання у початковій школі
URL: https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/01/144.pdf?utm_source=chatgpt.com
72. Dzhurylo A., Hlushko O., Shparyk O. Innovative approaches to formulation and development of soft skills of secondary school students in the context of Ukraine's integration into the European education area. Education: Modern Discourses. 2021. No. 4. P. 39–49.
DOI: <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-05>

(дата звернення: 15.01.2025).

73. Innovative Educational Technologies in Management Training: Experience of EU Countries / V. Kryvoshein et al. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22, No. 6. P. 45–50. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.8>
74. Kulichenko A., Polyezhayev Y. Innovative information and communication technologies for ergotherapists applied during English learning in Ukraine. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2020. No. 10 (2). P. 228–233. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/1002/papers/A_

ДОДАТКИ

Додаток А

**Порівняльна характеристика освітніх програм О. Савченко
та Р. Шияна в контексті впровадження інновацій**

Таблиця 2.1

Критерії порівняння	Освітня програма О. Савченко	Освітня програма Р. Шияна
Загальна мета	Всебічний розвиток дитини з урахуванням вікових і психофізіологічних особливостей; формування цінностей, самостійності, творчості та допитливості.	Розвиток мовної компетентності учнів, здатності ефективно спілкуватися українською мовою в особистому та суспільному житті; виховання національної ідентичності.
Концептуальна основа	Дитиноцентризм, компетентнісний і діяльнісний підходи, орієнтація на гармонійний розвиток особистості.	Компетентнісний підхід із акцентом на комунікативну, культурну та соціальну компетентності, міжкультурний діалог.
Ключові цінності	Творчість, самостійність, відповідальність, допитливість, духовно-моральний розвиток.	Національна ідентичність, толерантність, культурна самосвідомість, міжкультурне порозуміння.
Змістові лінії	«Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».	«Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».
Особливості мовленнєвої діяльності («Взаємодіємо усно»)	Орієнтація на формування діалогічного і монологічного мовлення, розвиток уміння слухати та відтворювати інформацію.	Акцент на розвитку аргументації, участі в дискусіях, створенні медіатекстів; розвинені інтерактивні форми роботи.
Робота з текстом («Читаємо»)	Формування навичок свідомого й виразного читання; інтерпретація та аналіз художніх і пізнавальних текстів.	Розвиток мотивації до читання, творчої інтерпретації, емоційного сприймання, самостійного вибору книг; робота з медіатекстами.
Письмова діяльність («Взаємодіємо письмово»)	Формування навичок письма, створення зв'язних висловлювань, ведення щоденників, переказів, описів.	Розвиток писемної комунікації в реальному й цифровому середовищі; написання повідомлень, блогів, онлайн-документів.
Медіаграмотність	Ознайомлення з основами	Формування критичного

(«Досліджуємо медіа»)	медіа, аналіз простих медіатекстів, створення елементарних медіапродуктів.	мислення, оцінка впливу медіа; спостереження за засобами подачі (звук, колір, анімація); створення медіапроектів.
Мовна освіта («Досліджуємо мовні явища» / «Досліджуємо мовлення»)	Вивчення мовних одиниць, лексичних, граматичних і правописних норм; робота зі словниками.	Дослідження мовлення, спостереження за стилістичними особливостями; мовні ігри, експерименти зі словом; розвиток гнучкості мовлення.
Творчість і театралізація	Театралізація розглядається як допоміжний метод у межах усного мовлення або роботи з текстами.	Має окрему змістову лінію «Театралізуємо»: постановки, інсценізації, імпровізації, відгуки про вистави, створення фотозвітів і програмок.
Використання цифрових технологій	Застосовується частково (в межах роботи з текстами, пошуку інформації, створення простих медіапродуктів).	Активна інтеграція ІКТ: створення електронних текстів, робота в онлайн-середовищах, розвиток цифрової грамотності.
Підхід до інтеграції навчального матеріалу	Міжпредметна інтеграція через уроки читання, мови, «Я досліджую світ»; взаємозв'язок із мистецькими дисциплінами.	Інтеграція на рівні тем, проєктів, цифрових продуктів; тісний зв'язок із курсами «Мистецтво», «Інформатика», «Громадянська освіта».
Методи і форми навчання	Традиційні та ігрові методи, групова і парна робота, дослідницькі завдання.	Проєктна, дослідницька, інтерактивна, театралізована діяльність, кросдисциплінарні уроки.
Інноваційні елементи	Інтегрований курс «Навчання грамоти», діяльнісний підхід, розвиток критичного мислення через текст.	Медіаграмотність, цифрове навчання, онлайн-комунікація, театралізація, рефлексивне навчання.
Оцінювання навчальних досягнень	Формувальне й підсумкове оцінювання з чіткими критеріями; врахування індивідуальних досягнень.	Гнучке формувальне оцінювання, самооцінка й взаємооцінка, цифрове портфоліо учня.
Психолого-педагогічні орієнтири	Урахування психофізіологічних особливостей учнів, розвиток емоційного інтелекту.	Орієнтація на соціальну взаємодію, емоційно-естетичний розвиток, формування рефлексії.
Загальна інноваційність програми	Модернізує традиційні підходи через дитиноцентризм і компетентнісну модель.	Орієнтована на цифровізацію, креативне навчання, медіаосвіту та інтерактивну комунікацію.

Інноваційні Методи

«Картографування тексту (інформації)»

навчає учнів створювати графічні організації матеріалу та допомагає знаходити логічні зв'язки між окремими поняттями навчального матеріалу. Це забезпечує розвиток їхнього аналітичного мислення та вміння працювати з великими обсягами інформації.

Метод «Кластер»

Дозволяє візуально організувати думки учнів стосовно певної теми, що виникають під час читання тексту або пошуку взаємозв'язків між поняттями. Це допомагає учням розвивати критичний підхід до інформації, здійснювати більш глибоке її осмислення.

«Кошик ідей»

Сприяє вдумливому читанню тексту, аналізу опорних знань та мотивує учнів до пізнавальної діяльності. Це дозволяє учням не тільки краще розуміти матеріал, але й стимулює їх до активної участі в обговореннях.

«Кубування»

– метод, який навчить учнів класифікувати навчальний матеріал за таксономією Блума, що включає шість рівнів: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання. Це допомагає формувати здатність до глибокого осмислення і оцінки інформації.

«Мозковий штурм» дає змогу учням висловлювати свої гіпотези щодо вирішення проблем, генерувати велику кількість ідей, порівнювати думки і оцінювати їх. Цей метод сприяє розвитку креативності та вміння швидко знаходити кілька рішень для однієї проблеми.

Метод «Навчаючи – вчуся» дозволяє учням здобувати знання самостійно та передавати їх своїм однокласникам, що формує навички співпраці і вміння чітко висловлювати свої думки.

«Правильні та хибні висловлення»

сприяє розвитку критичного підходу до інформації, адже учні вчаться встановлювати, чи правильні подані твердження, обґрунтовуючи свої відповіді та співвідносячи власні думки з текстом.

Метод «Прес»

навчить учнів формулювати та висловлювати свою думку з дискусійного питання чітко та аргументовано, що сприяє розвитку навичок публічного виступу та аргументації.

«Ромашка запитань Блума» дає можливість учням усвідомлено формулювати запитання різного типу, що допомагає розвивати вміння критично ставитися до матеріалу та глибше його осмислювати.

«РОФТ» дозволяє учням застосовувати комунікативні уміння в реальних життєвих ситуаціях або в навчальній діяльності, що допомагає підвищити рівень комунікабельності та здатність до співпраці.

Метод «Сенкан» допомагає учням визначати основні елементи інформаційного матеріалу та робити короткі висновки, що сприяє розвитку логічного мислення та вміння зосереджуватися на суті.

Метод «Таблиця «З-Х-Д» («Знаємо-хочемо дізнатися-дізналися») навчає учнів логічно та змістовно структурувати матеріал, формулювати запитання та аналізувати зміни після уроку.

«Фішбоун» дозволяє учням аналізувати текст, розрізняти факти й думки, причини та наслідки, робити висновки на основі проведеного аналізу, що розвиває критичне мислення та вміння глибше аналізувати інформацію.

Метод «Читання з маркуванням тексту INSERT» активізує процес сприйняття та підвищує ефективність навчання завдяки систематичному маркуванню тексту під час читання і осмислення, що дозволяє учням виділяти важливу інформацію та краще її запам'ятовувати.

Додаток В

Таблиця 2.2.

Рівень сформованості навчальних умінь
учнів 3-А і 3-Б класів на констатувальному етапі (%)

Показники	3-А клас	3-Б клас
Високий рівень читацької активності	46,7	43,3
Уміння працювати самостійно	40,0	36,7
Мотивація до навчання	60,0	56,7
Володіння навичками письма	53,3	50,0
Математична грамотність	50,0	46,7
Уміння працювати в парі / групі	63,3	60,0
Володіння елементами дослідницької діяльності	36,7	33,3
Загальний середній рівень сформованості навчальних умінь	50,0	47,1

Таблиця 2.3.

Рівень реалізації учнів у проєктній діяльності на констатувальному етапі (у %)

Критерії оцінювання	3-А клас (експериментальний)	3-Б клас (контрольний)
Пізнавальна активність	53	40
Самостійність у виконанні завдань	40	33
Командна взаємодія та співпраця	47	35
Креативність і ініціативність	33	28
Презентаційна активність	30	25
Середній показник	40,6	32,2

Таблиця 2.4.

Результати формувального етапу

Показник	До впровадження (%)	Після впровадження (%)	Зміна
Високий рівень читацької активності	46,7	80,0	+33,3
Уміння працювати самостійно	40,0	86,7	+46,7
Мотивація до навчання	60,0	93,3	+33,3
Володіння навичками письма	53,3	86,7	+33,4
Математична грамотність	50,0	83,3	+33,3

Таблиця 2.5.

Порівняльні результати сформованості навчальних умінь
учнів 3-А і 3-Б класів після формувального етапу (%)

Показники	3-А клас (експериментальний)	3-Б клас (контрольний)	Різниця
Високий рівень читацької активності	80,0	60,0	+20,0
Уміння працювати самостійно	86,7	63,3	+23,4
Мотивація до навчання	93,3	73,3	+20,0
Володіння навичками письма	86,7	66,7	+20,0
Математична грамотність	83,3	63,3	+20,0
Уміння працювати в парі / групі	90,0	73,3	+16,7
Володіння елементами дослідницької діяльності	80,0	56,7	+23,3
Загальний середній рівень сформованості навчальних умінь	85,7	65,2	+20,5

Таблиця 2.6.

Результати проведення проєктів

Критерії оцінювання	3-А клас (експериментальний)	3-Б клас (контрольний)
Пізнавальна активність	80	60
Самостійність у виконанні завдань	86	58
Командна взаємодія та співпраця	90	63
Креативність і ініціативність	83	60
Презентаційна активність	87	55
Середній показник	85,2	59,2

Одним з методів є «Бортовий журнал», що допомагає організовувати та систематизувати інформацію на уроці, фіксуючи як попередні знання, так і ті, що здобуваються в процесі навчання. Цей метод сприяє розвитку навичок рефлексії, допомагаючи учням краще усвідомлювати свої знання та визначати основні цілі для їх подальшого удосконалення.